

קנין הלכה

3

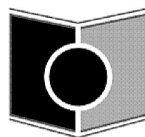
מראית מקומות

מס' 24

חודש אדר א' תשפ"ב

יו"ד הלכות מליחה

סי' סט סעיפים י-יח

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

קנין הלכה

לתשומת לבכם: במראי מקומות אלו הושקע עמל רב. אין להעתיק, לצלם וכד' ללא קבלת אישור בכתב מ"דרשו"

קנין הלכה

ציונים לדברי הפמ"ג
שנכללים בחומר הנלמד בחודש אדר א' תשפ"ב
יו"ד סימן סט סעיפים י-יה,

סעיף י

מ"ז סוף ס"ק כג ד"ה ומה שכתב, ס"ק כד, כה.
ש"ד ס"ק מג עד ד"ה כתב הצמח צדק.

סעיף יא

מ"ז ס"ק כו, ס"ק כט עד ד"ה כתב הפרי חדש.
ש"ד ס"ק מו, מז.

סעיף יב

מ"ז ס"ק לב מד"ה עוד כתב ג' דינין עד מה שהביא הקובץ ישן, ד"ה ולענין דינא עד סוף הס"ק.
ש"ד ס"ק ג, נב.

סעיף יג

מ"ז ס"ק לג, לד.
ש"ד ס"ק נג נה.

סעיף יד

מ"ז ס"ק לה עד והנה חמץ בפסח.
ש"ד ס"ק נו עד ד"ה אמנם, ס"ק נח

סעיף טו

מ"ז ס"ק לו
ש"ד ס"ק ס.

סעיף טז

מ"ז ס"ק לח, מא
ש"ד ס"ק סד עד "משום הכי החמיר דצריך אומר יפה נגד קליפת המאכל", ס"ק סח.

סעיף יז

מ"ז ס"ק מב, מג.

סעיף יח

מ"ז ס"ק מה עד ד"ה כתב הכנסת הגדולה.
ש"ד ס"ק עב, עד, עז.

קנין הלכה

סעיף י

בסעיף זה דנו הפוסקים בכמה אופנים של נאמנות גוי לומר שהדיח את הבשר מהמלח קודם נתינתו בקדירה:

א. נאמנות גוי מסיח לפי תומו בדרבנן

בגמ' ב"ק [דף קיד:]: אמרו דאין מסל"ת נאמן אלא בעדות אשה בלבד, והקשו מהא דאשה וקמן נאמנים על נחיל של דבורים לומר מהיכן יצא, וכן מהא דנאמן אדם לספר על מה שהיה בקטנותו לענין תרומה, ואמרו שבדינים דרבנן נאמן מסל"ת.

ונחלקו הראשונים אם נאמנות זו נאמרה גם כגוי, והיינו שבכל דיני דרבנן נאמן גוי במסל"ת, או דרק לישראל האמינו ולא לגוי. 1. הסמ"ק [מובא בב"י בסעיף דידן] נקט שגוי מסל"ת נאמן, והסמ"ג והריב"א נקטו שאינו נאמן. ונחלקו בזה גם השו"ע והרמ"א:

א] השו"ע החמיר כשיטת הסמ"ג והריב"א שאין גוי מסל"ת נאמן.

ב] הרמ"א כתב כהסמ"ק דנאמן, וכמש"כ בתה"ד [סי' עט] שבכל דיני דרבנן מאמינים לגוי מסל"ת, 2. וכן כתב הרמ"א באו"ח [סוס"י תקיג] שגוי מסל"ת נאמן לומר שביצה נולדה מאתמול ולא ביו"ט.

נאמנות מסל"ת בגוי היודע מנהג ישראל

כתב הסמ"ק דגוי מסל"ת נאמן לומר שהדיח את הבשר מהמלח, וכ"ש אם יודע בטיב יהודים [פירוש שיודע שישראל נוהגים איסור במלח שנמצא על הבשר אחר המליחה ומקפידים להדיחו]. והפוסקים הקשו דאדרבה אם יודע שהאיסור וההיתר תלוי בו אין זה מסל"ת ואינו נאמן.

- א. הב"ח [כאן] והדרישה [ס"ק ג] כתבו להגיה בדברי הסמ"ק, ולפי הגהתם אכן אין נאמנות מסל"ת ביודע מנהגי ישראל.
- ב. המ"ז [באמצע ס"ק כג] האריך לחלוק על הגהה זו, וכתב דאם מתוך קישור הדברים ניכר שהגוי הסיח לפי תומו, הרי הוא נאמן אף כשיודע שאיסור והיתר תלויים בדבריו. 3.
- ג. הש"ך [ס"ק מג] הביא ג"כ את דברי הב"ח והפרישה הנ"ל, וחלק עליהם וסבר שמסל"ת נאמן גם ביודע מנהגי ישראל, אם ניכר מתוך הדברים שאכן הוא מסל"ת, כגון שהסיח לפני אחרים שלא שאלוהו. וכתב הפמ"ג דמבואר בש"ך שאף בלי קישור דברים המוכיחים שהוא מסל"ת, מ"מ חשיב מסל"ת כל שלא שאלוהו.
- ד. השב שמעתתא [שמעתתא י פרק ז הובא בהגהת רע"א] הביא מתשובת מיימוני שמסל"ת גרוע כגון זה היודע בדת ישראל נאמן רק בעדות אשה, דהתם מצטרפת הסברא דאשה דייקא ומינסבא, אבל בעלמא אין גוי מסל"ת נאמן אלא כשאינו יודע בדת ישראל. 4.

ביאורים והערות

1. עיין בגר"א [סוס"י קכב] שכתב דמחלוקת הראשונים היא אם דין מסל"ת נאמר גם כגוי או רק בישראל.
2. ועיין להלן בדין מסל"ת במקום שאיתחזק איסורא, ובמש"כ הש"ך לבאר בדברי הרמ"א.
3. והוסיף הט"ז דמה שכתב הסמ"ק דכאשר יודע הגוי בטיב ישראל ה"ז כ"ש שנאמן, הוא משום שבאופן זה מצטרפת סברא דמן הסתם עשה הגוי כמנהגו של הישראל כיון שהוא משרתו ומכוין לעשות רצונו, ונהי דאין זו סברא העומדת בפ"ע, מ"מ חזיא לאיצטרופי לנאמנות המסל"ת], וכבר הוזכרה סברא זו בב"י.
4. ועיי"ש בש"ש שחילק בין ישראל מסל"ת שנאמן גם ביודע מנהגי ישראל לבין גוי מסל"ת. והנה הש"ך [ס"ק מג] הביא ראיה שיש נאמנות במסל"ת גם למי שיודע מנהגי ישראל מהא דמומר נאמן במסל"ת אף שהוא יודע שהאיסור וההיתר תלויים בדבריו, והש"ש דחה דבריו די"ל דישראל מומר שאני דעדיף מגוי.

קנין הלכה

נאמנות מסל"ת היבא דאיתחזק איסורא

כתב השו"ע [סימן קל"ז סעיף ו'] דאין גוי מסל"ת נאמן בהכשר כלים האסורים, והרמ"א לא העיר בזה. וכתב הש"ך [שם ס"ק יט] דאף שבס"י צ"ח [ס"ב] הסכימו כל הפוסקים להאמין לגוי מסיח לפי תומו, צ"ל שבמקום דאיתחזק איסורא אין גוי מסל"ת נאמן. ומשמע שהש"ך נקט כן בין בדעת השו"ע ובין בדעת הרמ"א. והוסף הש"ך [שם] דהא דכתב רע"א [כאן] דנאמן גוי מסל"ת לומר שהדיח את הבשר מהמלח, הוא משום שמצטרפת בזה הסברא דגויים קפדי על נקיות, ולכן הם מקפידים להדיח את הבשר. 5

נאמנות גוי מסל"ת שאינו יודע מנהג ישראל או שרואים בו שאינו מציינת לישראל

עיי' להלן [בסוף דברי הרמ"א] שהבאנו דברי רע"א שביאר בדעת הרמ"א דלא סמכו כאן על נאמנות מסל"ת רק בצירוף הסברא שאינו משנה ממנהג ישראל, ולכן כשאנו יודע מנהגם או שמתחזף ואינו מציינת לישראל אינו נאמן. 6, 7

ב. גוי מירתת כשישראל יוצא ונכנס

כתב השו"ע שאם הגוי יודע מנהג ישראל דקפדי להדיח את הבשר ממלחו, סמכינן שאכן הדיחו. וכתבו הב"י והש"ך [ס"ק מב] שזה אף בלי אמירה של הגוי, דסמכינן על עצם זה שהגוי מפחד. רע"א [בהגהות] ציין לדברי הש"ך סי' קיח [ס"ק לב], שסברא זו דמירתת מהניא אף באיסור דאורייתא.

האנשים שנאמרו בהם דמירתת

כתב הש"ך [ס"ק מב] בשם האפי ררבי דרק בעברו ושפחתו אמרינן דמירתתו, ולכן כתבו הטור והשו"ע גוי משמש בבית ישראל, וכן כתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק מב] והחוות דעת בחידושים [ס"ק לו]. ובהגהת יד אברהם תמה דמצינו בכמה מקומות סברא זו

ביאורים והערות

5. והיינו שהש"ך נקט שמצב זה שיש מלח ע"ג הבשר ומלח זה בלוע בדם הוי בגדר איתחזק איסורא, ולכן רק בגלל שנכרים קפדי אנקיותא שרינן להבשר. [ועיי' בד"מ (ס"ק כא) דלא סמכינן על סברא זו (דקפדי אנקיותא) לחוד ודלא כהאו"ה].
6. ולכאורה דברי רע"א צ"ע דהא הרמ"א סומך על נאמנות גוי מסל"ת בשאר מקומות גם ללא צירוף אומדנות נוספות, וכגון באו"ח [סי' תקיג] לגבי ביצה שנאמן גוי מסל"ת לומר שנולדה מערב יו"ט.

7. תוספת עיון

נאמנות גוי מסל"ת במליגה

השו"ע [סי' סח סעיף יב] לא הביא נאמנות גוי מסל"ת במליגה לומר שמלג בכלי שני ולא בכלי ראשון, [דבמליגה בכ"ר נאסר הבשר], ורק הביא את הסברא דגוי מירתת מישראל, והרמ"א ציין לסי' סט [סי"ב]. וכתב הש"ך [ס"ק לד] שהשו"ע והרמ"א מסכימים שבמליגה אין גוי מסל"ת נאמן, דלא שייכא בזה הסברא שנאמרה במליחה דגויים מקפידים על נקיותא. והמנחת יעקב [כלל לב ס"ק א] תמה דהא במליגה אין חזקת איסור, דאף שאיתחזק דם בתוך החתיכה מ"מ דם זה טבעו לצאת ע"י מליחה, וכאשר באנו להסתפק שמה נמלג בכלי ראשון ושוב אינו יוצא במליחה אין זה בגדר איתחזק איסורא. ועיי' בפמ"ג [ש"ד סי' סח ס"ק לד] שכתב ד"ל שהש"ך סובר דכיון שיותר קל לגוי למלוג בכלי ראשון שאז הנוצות יורדות יותר בקלות, לכן הוי כעין איתחזק, א"נ דסובר הש"ך דכיון שאיתחזק דם חשיב שפיר איתחזק איסורא, וכן כתב הפמ"ג בפתיחה להלכות מליחה [ד"ה והנה] דחשיב איתחזק איסורא, וכן מבואר בנקודות הכסף על הט"ז [ס"ק כד].

מסל"ת בדבר שעיקרו דאורייתא

עיי' בנקוה"כ על הט"ז [ס"ק כב] שכתב דאין לומר ספיקא דרבנן לקולא לגבי ספק אם נמלח הבשר, כיון שעצם איסור דם הוא מן התורה ורק מצד אחר בא לו שנעשה איסור דרבנן מחמת הבישול או המליחה, ולגבי דיני נאמנות גוי מסל"ת לא כתב הש"ך סברא זו כלל, ומבואר דס"ל דבכל ענין נאמן דרבנן [אם לא איתחזק איסורא]. וע"ע בש"ך [סי' קכב ס"ק י] דגוי מסל"ת נאמן לומר על כליו שחדשים הם, משום שסתם כלי עכו"ם אינם בני יומן.

קנין הלכה

דמורתת אף בגוי שאינו משרתו, עיין בגמ' [חולין דף ג. וע"ז דף סא.]. גבי מטהר יינו של נכרי דאם ישראל יוצא ונכנס ה"ז מותר. וכתב היר אברהם דמדברי ספר לחם הפנים מבואר בדעת הש"ך שבעבדו ושפחתו שייד מירתת לעולם אף כשאין הישראל יוצא ונכנס, משא"כ בגוי שאינו משרתו בעינין יוצא ונכנס. והיר יהודה [ס"ק מא] כתב דהכל תלוי אם עלול להיות לגוי הפסד ממוון, כגון שיתבענו הישראל תביעות נזיקין, דאז נכרי מירתת, משא"כ אם אינו עשוי להפסיד וכגון שיהיה לו איזה תירוץ, אז רק עבדו ושפחתו מירתתו.

גוי שעבר על צווינו של ישראל

כתב הרמ"א [ומקורו בהגהות שערי דורא ובאו"ה, הובאו בד"מ ס"ק ס] שאם ציוה הישראל על הנכרי שלא ידיח את הבשר אלא בפני ישראל, והחציף ורחץ שלא בפניו בלי רשותו, אסור לאכול מן הבשר דהא חזינן דלא מירתת מישראל, וגם אין סומכין על דבריו.

וכתב רע"א דמשמע מהרמ"א שבגוי כזה שאינו מצייט לישראל אין גם נאמנות של מסל"ת, וזה צ"ב. וכתב די"ל דלהלכה לא סמך הרמ"א [ואולי גם השו"ע] על נאמנות גוי מסל"ת אלא בצירוף הסברא שאין הגוי משנה ממנהג ישראל, כיון שהוא יודע שישראל קפדי להדיח הבשר, וממילא בגוי אשר רואים בו ג"כ שאינו מצייט אלא מהציף לעבור על דברי הישראל בטלה אומדנא זו ושוב אינו נאמן.⁸

ג. נאמנות גוי כשיש רגל"ד

הפת"ש [ס"ק יז] הביא משו"ת נוב"י [קמא אה"ע סוף סי' לא] שכתב לחדש דנכרי נאמן בדרכנן אף בלי מסל"ת אם יש רגליים לדבר. אמנם הנוב"י עצמו כתב שלא לסמוך כלל על סברא זו אף לצירוף בעלמא. גם בשו"ת חת"ס [אה"ע ח"א סי' מו] חלק על הנוב"י וכתב שאין ממש בחידוש זה, ועיין בפת"ש [אה"ע סי' יז ס"ק מב] שהביא את דברי החת"ס הללו.⁹

בדברי המ"ז באשה ששכחה אם מלחה את הבשר

הט"ז [ס"ק כד] דן באשה שבישלה בשר והיא מסופקת אם מלחה אותו קודם הבישול, וכתב להתיר. ותורף דבריו:

א. ספיקא דרבנן לקולא.¹⁰

ביאורים והערות

8. והחוות דעת [ביאורים ס"ק טו] נקט שגם גוי שעבר על צווי בעה"ב נאמן במסל"ת.
 9. וכבר תמה הדרכי תשובה [ס"ק קעד] על הפת"ש שלא העתיק את סיומ דברי הנוב"י וגם לא הביא כאן את דברי החת"ס בתשובה.
 10. הט"ז הוסיף בזה דאין לומר דאזלינן בתר חזקה שלא נמלח, דא"כ למה מתירין מסל"ת. ועיין בחוות דעת [ס"ק יד] שביאר כוונתו, דהט"ז סובר דאין מקילין בספיקא דרבנן היכא שיש חזקה כנגדו [וכדעת הש"ך בכללי ס"ס]. ולכן כתב דאין לומר דיש כאן חזקה שלא נמלח, דא"כ יקשה דה"נ לא יהא נאמן גוי מסל"ת [דסובר הט"ז כהש"ך בסי' קלו ס"ק יט], אלא ע"כ כשם שמקילין במסל"ת על סמך אומדנא דגויים קפדי אנקיותא שהוא כרוב ועדיפא על החזקה, ה"נ ניזיל בתר אומדנא שרוב פעמים מולחין את הבשר תחילה, וכפי שסיים הט"ז בסוף הדברים.
- עוד הוסיף החו"ד די"ל דחתיכה שלא נמלחה אינה בגדר מוחזקת באיסור דם, כיון שהבשר עצמו מותר ורק הדם שבתוכו אסור, וכעין מה שכתב הט"ז [סי' קכז ס"ק ו] לענין בשר שאינו מנוקף דלא מיקרי איתחזק איסורא.

קנין הלכה

ב. גם יש סברא שבודאי עשתה כרגילותה כבכל פעם, וכמו שאמרו בקורא ק"ש והתחיל למען ירבו ימיכם דאמרינן דסירכיה נקט ובודאי קרא פרשת והיה אם שמוע, וכן במי שמסופק אם אמר יעלה ויבוא בר"ח דבסתמא אמרינן דעשה כרגילותו ולא אמר יעלה ויבוא.

ג. וסיים הט"ז דהא דלא אזלינן בתר החזקה הוא משום דאיכא רוב כנגד החזקה, דרוב פעמים מולחים תחילה ורובא עדיפא מחזקה.¹¹

והש"ך [בנקה"כ] חלק על ג' ההנחות של הט"ז:

א. מה שכתב להקל מדין ספיקא דרבנן לקולא, אין מקילין בסד"ר נגד חזקה.

ב. מה שנקט דסירכיה נקט ואתי, אין זה דומה כלל לנ"ז ואינו שייך כאן.¹²

ג. מה שנקט שרוב פעמים מולחין תחילה, כתב הש"ך דלא שייך כאן רוב. ולא ביאר הש"ך דבריו למה לא שייך כאן רוב, ועיין בפמ"ג [מ"ז ס"ק כד] שצ"ח להחת"ם [בכורות דף כ.]. דלא אמרינן רוב התלוי במעשה. [גם בגליון מהרש"א צ"ח לתוס' (יבמות דף קיט. ד"ה רבי), שגם הם הביאו מהגמ' בכורות דלא אמרינן רוב התלוי במעשה].¹³

להלכה: הפמ"ג [מ"ז ס"ק כד] הביא בשם שו"ת שבות יעקב [ח"ב סי' סט] וספר בית הלל להחמיר בזה, והפמ"ג עצמו כתב שבמקום הפסד מרובה וערב שבת יש לצדד להקל וסיים בצ"ע, והחכמת אדם [כלל לב דין יא] כתב להחמיר בזה.¹⁴

ביאורים והערות

11. וכתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק כד] דאף שבעלמא כשיש רוב נגד חזקה מחמירין לומר סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לה רובא, אין זה שייך כאן, דמכח סמוך מיעוטא וכו' עבדינן ליה כספק השקול, ובדרבנן יש להקל.

12. ונראה כוונתו דסובר הש"ך דסברת סירכיה נקט ואתי שייכא היכי שאדם עושה את הדברים מעצמו וממילא ללא נתינת דעת על המעשה, וכקורא את שמע בלי כוונה וכמתפלל בלי נתינת דעת ואינו זוכר אם אמר יעלה ויבוא, אבל מליחה היא פעולה הנעשית מדעת ולא שייך לומר בה שבודאי נעשתה ממילא, ואדרבה פעולה גדולה כמליחה אינה נשכחת כ"כ בקל.

13. גם בבינת אדם [שער רוב וחזקה כלל ד] האריך לומר דלא אמרינן רוב התלוי במעשה.

14. תוספת עיון

נאמנות קטן

הפמ"ג [ש"ד סוף ס"ק מב] כתב דקטן האומר שהדיח את הבשר ממלחו לפני שנתנו בקדירה אינו נאמן. ולמד דבריו מהרמ"א [סי' קכז ס"ג] שכתב דקטן אינו נאמן היכא דאיתחזק איסורא אף בדרבנן ואף היכא שהיה בידו לעשות. והוסיף שם הרמ"א דמה שמצינו בגמ' [פסחים דף ד: ד] דקטן נאמן על בדיקת חמץ, הוא משום דהתם לא איתחזק איסורא. ועפ"ז כתב הפמ"ג גם באו"ח [סי' תנא מ"ז סוס"ק ו] שאין קטן נאמן על טבילת כלי זכוכית, אף שחיוב הטבילה בהם הוא דרבנן וגם היה בידו לטבול, דמ"מ איתחזק איסורא.

אמנם הט"ז [סי' קכ ס"ק טז] כתב דמה שכתב השו"ע [שם סי"ב] דאין מאמינים קטן על טבילת כלים היינו משום שטבילת כלים מן התורה, וכן הוא בתה"ד [סי' רנד] שהוא מקור הדין של השו"ע, ומשמע שבכלי זכוכית שטבילתן דרבנן נאמן הקטן אם הוא בידו. וכן כתבו שם רע"א [הגהות] והגר"א [ס"ק לו], אמנם בהגר"א סי' קכז [ס"ק לב] נקט דהיכא דבידו נאמן קטן אף בדאורייתא, וצ"ע דסותר לשו"ע [סי' קכ הנ"ל] ולדברי עצמו שם.

ועיין במג"א [סי' תלז ס"ק ת] שתמה על הרמ"א הנ"ל [יו"ד סי' קכז] שכתב דבדיקת חמץ לא איתחזק איסורא ולכן קטן נאמן, דאדרבא מיקרי איתחזק איסורא דחמץ, ואפ"ה מאמינים לקטן אם בידו לבדוק. וצ"ח המג"א גם לדברי התה"ד הנ"ל דמשמע דקטן נאמן בדרבנן אף היכא דאיתחזק איסורא אם הוא בידו, והפמ"ג [שם א"א ס"ק ח] דן לומר שהרמ"א הנ"ל [סי' קכז] פסל את הקטן לעדות רק במה שאינו בידו, שמעיד על בית אחר שבעה"ב בדקו, אבל בבית שלו שהדבר בידו נאמן הקטן.

עוד הביא רע"א בגליון השו"ע [יו"ד סי' קכ על הט"ז ס"ק טז] את דברי תוס' [עירובין דף לא: ד"ה כאן] שחילקו בדין נאמנות קטן בין היכי שמעיד על שלו לבין היכי שנשלח לעשות פעולה עבור אחרים [כגון להניח עירוב], דבמעיד על שלו נאמן בדרבנן במקרה שהוא בידו, הואיל ורמיא עליה, משא"כ במעיד על של חברו, ולכן דן רע"א לומר שאם שלחוהו אחרים לטבול כלי זכוכית אינו נאמן, אף

קנין הלכה

סעיף יא

השו"ע והרמ"א נחלקו בבשר שנתבשל בלי מליחה ויש בקדירה שישים:

א. השו"ע התיר את כל הקדירה, ומעמו שהדם שיצא לחוץ בטל בשישים והדם שלא יצא הו' דם האיברים שלא פירש כלל ושרי.

ב. הרמ"א פס"ק כהאוסרים ורק במקום הפסד מרובה התיר.

במעם האוסרים כתב השערי דורא [סוס"י ב] שהוא משום דהם סוכרים שדם האיברים שפירש ממקום למקום בתוך החתיכה אסור, וחיישינן שמא בזמן הבישול פירש הדם בתוך החתיכה ממקום למקום ונאסר, ונבלע בחתיכה.¹⁵ והא דלא אמרינן שהדם הזה ממשיך להתפשט בכל הקדירה ויתבטל בשישים ותהא גם החתיכה הזו מותרת, כתב הט"ז [ס"ק כח] בשם האו"ה [כלל ז דין ג] ב' טעמים:

- א. כיון שהדם הזה לא בא מבחוץ אלא הוא נמצא במקומו, לכן נשאר הטעם הזה בלוע בחתיכה הזו ואינו נסחט ממנו.¹⁶ [ולכאורה הכוונה לטעם הראשון של איסור דבוק, דאמרינן שמצטבר יותר הטעם במקום בו האיסור דבוק].¹⁷
- ב. עוד כתב דיש כאן איסור דבוק, וחיישינן שמא היתה חתיכה זו לרגע אחד מחוץ לרוטב קודם שפלטה כל דמה.¹⁸

ובמעם המתירים דלא חיישי לשיי לשמא פירש הדם ממקום למקום יש כמה אופנים:

- א. הרא"ש [שו"ת כלל ב סי' יז] סובר דדם האיברים שפירש ממקום למקום בתוך החתיכה שרי.¹⁹

ביאורים והערות

שטבילתן דרבנן והיה בידו דסו"ס אינו אלא שליח. [ובהגהת רע"א באו"ח סי' תלז (על המג"א ס"ק ח) כתב שמדברי התה"ד משמע דלא ס"ל כתוס' בעירובין הנ"ל, אלא דאף כשהוא שליח הרי הוא נאמן בדרבנן אם הוא בידו]. העולה מכל הנ"ל: א] קטן אינו נאמן להעיד בדאורייתא אף כשלא איתחזק איסורא ואף כשהוא בידו [רמ"א יו"ד סי' קכז ס"ה, וצ"ע דברי הגר"א שם].

ב] קטן אינו נאמן להעיד בדרבנן אם איתחזק איסורא היכי שאינו בידו.

ג] קטן המעיד בדרבנן היכא דאיתחזק איסורא והוא בידו, ברמ"א [יו"ד סי' קכז] מבואר שאינו נאמן, ומדברי התה"ד [סי' רנז] המובא בשו"ע [סי' קכ] מבואר שנאמן, וכך כתבו הט"ז [שם ס"ק טז] והמג"א [או"ח סי' תלז ס"ק ח] ורע"א ובהגר"א [סי' קכ שם].

ד] קטן שנעשה שליח לעשות פעולה עבור אחר, והוא נידון דרבנן ואיתחזק איסורא ובידו, תוס' [עירובין דף לא: ד"ה כאן] כתבו שאינו נאמן, וציינן לדבריהם רע"א [בהגהת השו"ע סי' קכ], ומדברי התה"ד [סי' רנז] משמע שהקטן נאמן גם בדבר שנעשה שליח עליו אם הוא מדרבנן ובידו, כטבילת כלי זכוכית.

15. וכתב הש"ך [ס"ק מ] דזו גם כונת המרדכי [סי' תשל"א] בשם הראב"ן שכתב שהרוטב מבלבל את טעם הדם שבחתיכה. והרא"ש [פרק כל הבשר סי' מה] כתב דטעם האוסרים משום שנתבשל הבשר בדמו, וצ"ב, ואולי כוונתו ג"כ כמש"כ הראב"ן שהבישול גורם להעביר הדם מ"מקום למקום". והט"ז [ס"ק כח] העתיק את לשון הרא"ש.

16. כן מבאר בספר או"ה [שם] בשם הראב"ן.

17. ולכאורה יש מקום לבאר עוד בטעם האוסרים, דהא כל הפוסקים מסכימים שאין זה ודאי שהדם שבחתיכה יוצא כולו לקדירה, דאף המתירים לא התירו אלא משום ממ"נ, דמה שלא פירש לא נאסר [ומה שפירש בטל בשישים], וממילא מבואר טעם האוסרים, דהם אוסרים מה שלא פירש לחוץ אם רק פירש ממקום למקום בתוך החתיכה. ואיסור זה הוא גם למאן דלא ס"ל דין חנ"נ.

18. הפמ"ג [מ"ז ס"ק כח] כתב דלא קיי"ל כטעם זה של האו"ה, משום שבאיסור דרבנן לא חיישינן שמא היתה החתיכה רגע אחד מחוץ לרוטב.

19. ובשו"ת הרשב"א [סי' תסו] הקשה על הרא"ש מהגמ' [דף קיג]. דהשובר מפרקת של בהמה שנשחטה קודם שתצא נפשה אסור לאכול את הבשר משום שהדם פורש ממקום למקום ונבלע באיברים, וכן קיי"ל בסי' סז [ס"א]. וכתב הש"ך [סי' עו ס"ק ב] שהרא"ש סובר שרק כאשר פירש הדם מחיים ממקום למקום אסרינן ולא בפירש לאחר מיתה. והפר"ח [סי' סז ס"ק ב] תירץ דבשובר מפרקת יש הרבה דם

קנין הלכה

ב. הט"ז [ס"ק כז] כתב דעד כמה שנעקר הדם לפרוש ממקומו, הרי הוא יוצא לחוץ ואינו נשאר בתוך הבשר.

כתב הפר"ח [ס"ק מב] שלדעת השו"ע שגם החתיכה הזו מותרת הרי היא עצמה מצטרפת לשישים, דומיא דכחל שמצרפים גם את הכחל עצמו לשיעור שישים לבטל את החלב שבכחל. והפמ"ג [מ"ז ס"ק כט] כתב דמלשון השו"ע משמע דבעינן שישים מלבד החתיכה.

להלכה: הרמ"א אוסר את החתיכה עצמה, ורק במקום הפסד מרובה התיר.²⁰ וכתב היר"ד שכתב שיש שישים בקדירה והיא עדיין חמה יזהר להוציא מתחילה את החתיכה האסורה, שאם לא כן עלולה היא להשאר בקדירה כשאין שישים נגדה ותאסור הכל.

בדברי הש"ך ס"ק מד

זה לשון התו"ח המובא בש"ך "אף אם לא נתבשל לגמרי רק שמוה בקדירה שמקצתה חם והירד סולדת בה" עכ"ל. הלשון מבוארת יותר במהרי"ל בדיני איסור והיתר [עמ' תקלג] "שמוה בקדירה אצל האש ועדיין לא נתחממה כי אם במקצת" וכו'. ועיין בפמ"ג [ש"ד ס"ק מד] שהביא המנחת יעקב [כלל ב אות ה] שפירש את לשון התו"ח דקאי על החתיכה שנתחממה לחום שהירד סולדת בו, ולפי"ז מתבאר כאן דאף שהמים שבקדירה רותחים, מ"מ אין הם מבשלים את החתיכה אלא אם גם היא התחממה.

והפמ"ג כתב שדבר זה הוא פלא בעיניו, ונקט דהחתיכה מתבשלת אף אם אין הירד סולדת בה, וגם הבית מאיר כתב כן.²¹ ובספר שערי דעה [הובא בדרכי תשובה ס"ק קצה] נקט כהמנח"י, דאין החתיכה מתבשלת אלא א"כ היא עצמה נתחממה לחום שהירד סולדת בו.

בשו"ע נתבאר [בסעיף זה] דין בשר שנתבשל בלי מליחה, והפוסקים הוסיפו לבאר אופנים שונים של בשר שנתבשל בלי מליחה או שנמלח שלא כדין:

א. בשר שנמלח אך לא שהה שיעור מליחה [כדי הילוך מיל]

כתב האו"ה דדינו כבשר שלא נמלח כלל.²²

ביאורים והערות

שפורש ולכן נאסר טפי דהוי כדם שנצרר מחיים.

20. ועיין בפמ"ג [מ"ז ס"ק כט] שהקשה דהא לקמן [סעיף יח] בדין נמלח בכלי שאינו מנוקב נקטינן לאסור גם מה שמחוץ לרוטב אף במקום הפסד מרובה, והטעם משום דחיישינן שהדם פירש ממקום למקום ונאסר, ולמה הכא מקילין בהפ"מ. וכתב הפמ"ג דבסעיף דידן מצטרפת סברת הט"ז [ס"ק כז] ד"ל שעד כמה שנעקר הדם מ"מקומו" הבישול מוציאו לגמרי, ואין זה שייך בשאר נידונים של פרישת דם ממקום למקום.

21. ועי"ש בב"מ שנתקשה דהתו"ח [שם סוף סעיף ד] כתב לגבי חתיכת בישרא דתורה שניתנה בכ"ר שאינו על האש ויש שישים נגדה דאין לאסור את החתיכה, [וטעמו משום דבישרא דתורה אינו מתבשל, ועוד דאף בשאר בשרים יש הרבה פוסקים שמתירים את החתיכה כשיש שישים]. וכתב הב"מ דצ"ל שהתו"ח [סעיף ב] לא איירי בבישרא דתורה, א"נ דבסעיף ב איירי בחתיכה שנמלחה, ובזה אף בבישרא דתורה המלח מסייע להבליע.

22. ובהגהות אמרי ברוך תמה על ציור זה שלא שהה שיעור מליחה, דאמאי לא ניחוש שמא נעקר הדם ממקומו ע"י המליחה ולא הספיק לצאת לחוץ כיון שנפסקה המליחה והודח הבשר ממלחו, וא"כ כאשר מבשלו אח"כ בלי מליחה ניחוש שהבישול לא הוציא את הדם. [ובשלמא בלא נמלח כלל כתב הט"ז דיש אומדנא דמה שנעקר לצאת ע"י הבישול יוצא לגמרי לחוץ, אך כאן יתכן שהבישול לא עקר

קנין הלכה

ב. בשר שנתבשל בלי הדחה קמייתא ובלוי מליחה

אם יש שישים בקדירה נגד החתיכה ונגד הדם הקרוש שעליה, נסתפק הפמ"ג [מ"ז ס"ק כט] דאפשר שיש לאסור את כל הקדירה גם בהפסד מרובה, דאם ננקוט שהדם הקרוש ע"ג החתיכה הוי כדבר דבוק, הרי הוא אוסר את כל החתיכה וניבעי שישים בקדירה נגד כל החתיכה, [ובציור זה לא שייך להתיר בהפסד מרובה, שהרי הדם שמכחוץ אסור לכו"ע ואינו דומה לדם שבחתיכה]. אמנם הפמ"ג מסיק דלא הוי דבוק וכן כתב גם בש"ד [ס"ק מו], וכ"כ החוות דעת [חידושים ס"ק מו].

ג. בשר שנמלח בלי הדחה קמייתא ונתבשל

כתב רע"א די"ל דבאופן זה יש לאסור את החתיכה לכו"ע, דהא לפי הסמ"ק נאסרה החתיכה כבר בשעת המליחה, ורק בהפסד מרובה שרינן לה כמבואר לעיל [סעיף ב], והיינו שבהפסד מרובה סמכינן על הסוכרים דטעם ההדחה הראשונה משום ריכוך הבשר, וא"כ נמצא דלפי טעמא דריכוך הבשר הרי זה כאילו הבשר לא נמלח כלל, שגם בזה אסר הרמ"א בסעיף זה אם לא במקום הפסד מרובה, ונמצא שכדי להתיר את הבשר בעיני תרי הפסד מרובה, ובכה"ג אין מקילין.

עוד כתב רע"א דיש לחוש שמא כשמולח בלי הדחה קמייתא אין הבשר מתרכך והרי זו מליחה למחצה ויוצא קצת מן הדם, אך עלול לחזור וליבלע בחתיכה, וכמו שכתב הרא"ש בנידון זה. [אלא שכתב הרא"ש דלענין חשש זה מהניא מליחה שנית, אך בג"ד שנתבשל תו לא שייכא מליחה בזה].

ד. בשר ששהה ג' ימים בלי מליחה ואח"כ נמלח והודח ונתבשל

כתב הרמ"א בשם האו"ה דהוי כלא נמלח כלל ושרי במקום הפסד מרובה. ורע"א בהגהתו כתב דיש לדון שמא באופן זה ה"ז גרוע טפי מלא נמלח כלל, כיון שיש לחוש שמא המליחה אחר ג' ימים פועלת מעט, ונפלט קצת מן הדם לחוץ וחזר ונבלע בבשר, ועכשיו שנתבשל תו לא מהניא ביה מליחה.

סעיף יב

סעיף זה עוסק בחומרת הגאונים [והובאה במרדכי סי' תשכב] שהורו שאין מליחה מועילה להפליט את הדם שבחתיכה אלא בתוך ג' ימים משחיטת הבהמה ולא אחרי כן, והטעם משום שהדם מתייבש בתוך הבשר ושוב אינו יוצא במליחה כשאר דם.

וכתבו הפוסקים [רמ"א סעיף יא בשם האו"ה] שחומרא זו אוסרת את הבשר גם בדיעבד והיינו שאם הבשר שהה ג' ימים ואח"כ נמלח, ונתבשל בקדירה ואין בקדירה שישים כנגד החתיכה, ה"ז אוסר הכל כאילו לא נמלח.²³

צליית בשר ששהה ג' ימים

כתב המהר"ם מרוטנבורג [הובא במרדכי סי' תשכב] דאף שאין מליחה מועילה לבשר ששהה ג' ימים מ"מ צלייה מועילה, והביאו הרא"ש בתשובה [כלל כ סי' כה] וכן כתב האור זרוע.

כלל את הדם הזה, וא"כ אפשר שהחתיכה נאסרה].

23. ואף בדיעבד אין סומכים על הראשונים שפקפקו בחומרת הגאונים. [עיין בריב"ש סי' פו שסובר שהיא חומרא יתירה אלא שראוי לחוש להגאונים במקום שנהגו]. ועיין בפת"ש [סוף ס"ק כה] בשם שו"ת תפארת צבי שדן אם אסרינן גם את הכלים, וכתב שכלים הניתרים בהגעלה יש להגעילם, אך כלי חרס, המורה להתירם אין מזניחים אותם, ועיי"ש עוד שלמעשה כתב שלא היה מתיר.

קנין הלכה

בישול אחר צלייה

הפוסקים נחלקו בבשר ששהה ג' ימים אם מותר לבשלו אחר הצלייה:

- א. התה"ד [סי' קס] אסר זאת, וכתב דכן משמע מתשו' הרא"ש²⁴ וכ"כ מהר"ח אור זרוע. וכן דייק הפמ"ג מהטור שכתב דאין לאוכלו מבושל, ומשמע שאין לו תקנה לאוכלו מבושל, וכ"כ הב"י בשם הגהת שיערי דורא.
- ב. בספר איסור והיתר [כלל ב סעיף א] כתב להתיר לבשל אחר הצלייה, [ועיין בתה"ד הנ"ל ששמע שאחד מהגדולים התיר ויש מקומות שנהגו כן], וכ"כ בשו"ת רמ"ע מפאנו [סי' קיג]. וכתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק לב] דטעם המתירין משום דתלינן שבצלייה יוצא כל דמו.

להלכה: כתב השו"ע שלכתחילה אין לבשלו אחר הצלייה, אך בדיעבד אם עשה כן ה"ז מותר.²⁵

וכתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק לב ד"ה ולענין] בשם הכנה"ג בשם מהר"ש הלוי דבערב שבת ודחיקא ליה שעתא מותר לכתחילה לבשל אחר הצלייה, והטעם משום שאדם רוצה כמה מטעמים לכבוד שבת ואם נאסור עליו את הבישול ה"ז הפסד מרובה. וכתב הפמ"ג דנראה שבכה"ג יש למולחו תחילה שיעור מליחה ואח"כ לצלותו עכ"פ כחצי צלייתו, שאז זב כל דמו כמבואר ברמ"א [סי' עו ס"ב] ובש"ך [ס"ק יד].

חליטה אחר צלייה בבשר ששהה ג' ימים

כתב הפת"ש [ס"ק כה] בשם הרדב"ז דאם אחר הצלייה חולט את הבשר כרותחין מותר לבשלו, דבכה"ג שכבר נצלה סמכינן על החליטה. וכתב הפת"ש שיש לסמוך על זה בבשר המיועד לליל הפסח, שאין אוכלין בו צלי אך אוכלין בישול אחר צלי וכמבואר במג"א [סי' תעו ס"ק א] דאם ירתיחו היטב את המים ואז יתנו את הבשר שכבר נצלה, ה"ז מותר. והפמ"ג [א"א או"ח סי' תעו ס"ק א] כתב דבבשר ששהה ג' ימים וצלאו ואח"כ בישלו יש לאסור כיון שיש בזה כמה צדדים לאסור.²⁶

בישול כבד ששהה ג' ימים

- א. הכרתי ופלתי [סי' עג כרתי ס"ק ה] כתב דנראה להתיר לבשל את הכבד אחר צלייתו אף ששהה ג' ימים.²⁷

ביאורים והערות

24. הרא"ש [תשובה כלל כ סי' כה] כתב דהיתר לצלות את הבשר ששהה ג' ימים הוא מחמת מ"נ דאם הצלייה עוקרת את הדם הרי היא שואבתו לחוץ, ומה שלא נעקר הוי דם האיברים שלא פירש, ומעתה נקט התה"ד דאין לבשל אחר הצלייה דיש לחוש שהבישול מוציא דם שלא יצא אף בצלייה.

25. ועיין בט"ז [ס"ק לב] שהביא דהרש"ל אסר בדיעבד אם בישל אחר הצלייה, אך כתב דאנו איננו נוהגין לאסור, וכ"כ הפמ"ג. וכתב הפתחי תשובה [ס"ק כה] בשם החמודי דניאל שגם לצלותו בקדירה בלי מים אסור אחר צלייתו באש, והטעם משום דחיישינן שפולט מעט מעט, וכיון שהוא בקדירה ה"ז חוזר ונבלע בבשר, אמנם בדיעבד שרי דלא גרע מבישול אחר צלי.

26. נראה שכונתו שמלבד הפוסקים שהובאו בסי' זה שאסרו לבשל אחר צלי מחמת איסור דם, יש לצרף את דעת הפר"ח [או"ח סי' תעו] שאסר לאכול בליל פסח בשר שנתבשל אחר הצלייה, דמ"מ שם צלי עליו והרי זה בכלל גזירת חכמים שאסרו לאכול צלי בליל פסח, וא"כ מסתבר שבליל פסח יאסור הפמ"ג גם חליטה אחר צלייה. ובספר דרכי תשובה [ס"ק רכב] הביא שבשו"ת תשובה מאהבה [ח"ג חידושים לסי' טט] התיר לצורך ליל פסח לבשל אחר צלייה אם יעשה תחילה מליחה.

27. וכתב הטעם משום דבלא"ה דין בשר ששהה ג' ימים אינו אלא מחומרת הגאונים, וסובר שיש לצרף לזה את שיטת תוס' שדם כבד אינו אסור אלא מדרבנן, וכך הביא הדרכ"ת [סוס"ק רכד] בשם הכו"פ [הגהת מטה יהונתן].

קנין הלכה

ב. אמנם הפמ"ג [מ"ז ס"ק לב ד"ה ולענין] הביא את דברי שו"ת צמח צדק [סי' קבא] שאסר, והביאו המנחת יעקב [כלל ד אות ג]. וכן כתב החמודי דניאל [סי' לד], והובא בפת"ש [ס"ק כו].
החכמת אדם [כלל לב סעיף יג] הביא את שתי הדעות ולא הכריע. וע"ע בשו"ת כתב סופר [יו"ד סי' ו].

שומן ששהה ג' ימים

הפמ"ג [ש"ד ס"ק נא] הביא את דברי שו"ת שבות יעקב [סי' נח] שכתב דיש להתיר ע"י מליחה, והמעם משום שהשומן הוא רך ואינו מתקשה. אמנם הפרי מגדים גם הביא שבתורת חמאת [כלל א ס"ו] מפורש שאסר גם בשומן, וכן נקטו הכרתי ופלתי [סוף סימן עה] והלבושי שרד [בחידושי דינים לסי' לא]. גם הנוב"י [סי' כד] השיג על השבוי, וכן רע"א [שו"ת סי' מד] והחוות דעת [חידושים ס"ק מה] אסרו זאת, 28, 29

בשר ששהה ג' ימים בעודו קפוא

הפמ"ג [ש"ד ס"ק ס] הביא את דברי המנח"י [שו"ת שבסוף הספר סי' יד] שדן לגבי בשר שהונח במים וקפאו המים והבשר. ועיי"ש שנסתפק אי חשיב כבוש ונאסר לאחר כד שעות או לא, ומסיק המנח"י לקולא, אך פשיטא ליה דלאחר ג' ימים שייכא בו חומרת הגאונים ואין למולחו ולבשלו רק לצלותו, וכן הוא בשו"ת משאת בנימין [סי' קח].
ועיין בפתחי תשובה [לעיל סוף ס"ק ו] שהביא מספר קרית חנה שכתב דאף אחרי ג' ימים לא ברירא לאיסור. ובשו"ת אג"מ [יו"ד ח"א סי' כו, וח"ב סי' כא] כתב שבדיעבד יש לסמוך שבשר קפוא כאבן אין הדם שבתוכו נקרש, דהא עינינו רואות שלאחר שנפשר חוזר הוא ללחותו, ודן לומר דאפשר דהמנ"י והפמ"ג לא איירו באופן שנקרש כאבן. אמנם כתב דלכתחילה

ביאורים והערות

28. היד יהודה [פי' הקצר ס"ק פ] כתב דיסוד סברת השבוי נכונה, דכשם שמבואר להלן [סעיף יג] ששריית הבשר בתוך ג' ימים מהניא, כך י"ל שהשומן נשאר רך מתחילה. ואח"כ כתב דכיון שמסתמת הפוסקים משמע שאסרו גם בשומן, לכן י"ל שאסרו משום החוטים והקרומות שבתוך השומן שבהם נתקשה הדם, ואין לחלוחית של השומן מועילה לזה. ועיין בספר שערי דעה שכתב שלענין הכלים שנתבשל בהם שומן ששהה ג' ימים ונמלח היה מקום להקל.

29. תוספת עיון

והנה שומן אין לו עצה בצלייה שאז נאבד כל השומן, ולכן חיפשו האחרונים עצות להתיר את השומן:
א] החוות דעת [חידושים אות מו] התיר במקום הפסד מרובה למלוח את השומן ואח"כ לבשלו במים באופן שיהיו שישים במים כנגד השומן, שהדם היוצא למים מתבטל בשישים, ולגבי הדם שנשאר בשומן סמכינן במקום הפסד מרובה על שיטת השו"ע [סעיף יא] שהבשר עצמו מותר [ובמקום הפ"מ לא חיישינן שמא פירש דם במקום למקום]. והוסיף החוות דעת דאין זה נחשב מבטל איסור לכתחילה, שהרי שופך את המים שבהם מתבטל הדם, ואי משום הדם החוזר ונבלע בשומן, הוא אינו נבלע אלא אחרי שנתבטל. ועוד הוסיף דכיון שאין כוונתו לבטל את האיסור ולאכול את הדם רק להתיר את השומן, לכן אין זה כמבטל איסור לכתחילה.
ב] ושו"ת רע"א [סי' לח] נתן עצה אחרת במקום הפסד מרובה, לערב את השומן הזה [אחרי מליחתו] ברוב שומן של היתר [שנמלח כדין], ולסמוך בכה"ג במקום הפ"מ על שיטת הרשב"א [המובאת בשו"ע סי' צט ס"ו] דאיסור דרבנן שנתערב ועדיין אין בו שיעור ביטול מותר להוסיף עליו ולבטלו, [דאף שהרמ"א שם פסק כהר"ש והטור שאסרו זאת ולא המיר אף במקום הפ"מ, הכא שכל הנידון רק מחמת חומרת הגאונים יש לזרף את שיטת הרשב"א והשו"ע], וה"נ מתוך שהדם שבשומן מעורב בו וא"א להוציאו ע"י מליחה [לפי חומרת הגאונים] יש להתיר להוסיף עליו ולבטלו. והוסיף רע"א דאף שאיסור דם הוא מן התורה, מ"מ כיון שאין השומן נאכל אלא ע"י בישול א"כ סופו להיות איסור דרבנן, ודיינינן לי מהשתא כאיסור דרבנן. ועיין ברשב"א צמח צדק [צ"ת ד שער ג] והוצא גם צ"י [סימן ט"ו ס"ו] שכתב שהיתר זה נאמר גם באיסור דרבנן שיש לו עיקר מן התורה. עוד צירף רע"א את שיטת השבות יעקב [סי' נח הנ"ל] שהיקל בשומן משום שהוא רך.

קנין הלכה

יש לחוש להאוסרים, ולכן אין להתיר אלא בדיעבד שכבר שהה ג' ימים.³⁰ ובשו"ת שבט הלוי [ח"ב סי' כה] אסר בשר קפוא דחשוב כעברו עליו ג' ימים, כפשטות דברי המנח"י והפמ"ג.

ט"ז ס"ק לב

במ"ז מובאים כמה נידונים, והפוסקים חלקו בזה וכדלהלן:

א. בשר ששהה ג' ימים ואח"כ נמלח [כדרך מליחה בכלי מנוקב, ושהה שיעור מליחה אלא שלא הועילה לו המליחה כיון ששהה ג' ימים] ואח"כ הודח ממלחו, ונמלח שוב בכלי שאינו מנוקב ומצא בו ציר, אך לא שהה שיעור כבישה בציר [כדי שיתנו על האור וירתח]:

א [דעת היש"ש] [פרק כל הבשר סי' צח] שהבשר מותר, דממ"נ אין הציר אוסרו דאם הועילה המליחה הראשונה א"כ אין זה ציר אסור רק מוהל בעלמא, ואם לא הועילה המליחה הראשונה להוציא דם גם המליחה השנייה אינה אוסרת.

ב [הש"ך [נקח"כ] כתב לחלוק, די"ל שהמליחה הזו מועלת להוציא את הדם מעט מעט, ולכן גם במליחה השנייה יוצא דם ונבלע בבשר ואז לא מהני לו הכשר אף בצלייה.

ג [דעת הכו"פ והעתיקו החכמת אדם [כלל לב דין יב] דמה שבתוך הציר אסור ומה שלמעלה ממנו מותר.

ב. א [אם שהה הבשר בציר שיעור כבישה יש להבחין בין שני מקרים, אם לא הודח מהמליחה הראשונה או שהייתו בציר בשיעור כבישה אוסרתו, ואם הודח מהמליחה הראשונה או אין שהייתו בציר אוסרתו.³¹ [וכן הביא גם הפת"ש בשם היש"ש].

[ב] עוד הוסיף בשו"ת בית אפרים [סי' כז והובא בפת"ש ס"ק כה] דאם שהה בכלי שאינו מנוקב ובציר שיעור מעל"ע ה"ז אוסר אף אם הבשר הודח ממלחו, דנהי שאין כאן ציר לכובשו כיון שהודח מהמלח הראשון, מ"מ לא גרע הציר שיש בכלי ממים שאם נכבש בהם שיעור מעל"ע נאסר הבשר וא"א לצלותו.

ג. בשר ששהה ג' ימים בלי מליחה ואז נמלח בכלי שאינו מנוקב נאסר ולא מהניא ליה צלייה, כך מדייק הט"ז מהיש"ש, והטעם משום דחיישינן שמא המליחה הזו הוציאה מעט דם, והו"ל כשאר מליחה בכלי שא"מ דקיי"ל [להלן סעיף יח] שהבשר נאסר כולו.

ד. בשר ששהה ג' ימים בלי מליחה ואח"כ מלחו עם בשר אחר שלא שהה ג' ימים, דעת הט"ז שנאסר הבשר ששהה ג' ימים משום שבוילע את הציר המעורב בדם שזב מהבשר האחר, דהא דבעלמא מולחין כמה חתיכות יחד ואין חוששין שאחת בולעת מהציר והדם של חברתה, הוא משום דאמרינן כבולעו כך פולטו [א"נ דאידי דטריד למיפלט לא בלע כלל], אך בשר זה ששהה ג' ימים ואין מליחה מועילה להפליט דמו, י"ל דל"א בו כבולעו כך פולטו [וכן ל"א אידי דטריד למיפלט לא בלע], ודמי לבשר שכבר נמלח ויצא ממנו כל דמו וצירו שנמלח עתה שנית עם בשר שעדיין לא נמלח, דאסרינן את הבשר הראשון.

ביאורים והערות

30. גם הערוך השולחן [סעיף עט] האריך להתיר בבשר קפוא שאין בו חומרת הגאונים.

31. היש"ש לא כתב טעם לבאר למה כשלא הודח מהמליחה הראשונה הרי הוא נאסר רק אם שהה שיעור כבישה ולא כשלא שהה, והרי יש לחוש שהמלח הראשון בלוע מדם והוא נימוח עתה. והטעם הא דבהודח ממילא אין איסור, כתב היש"ש שהוא משום דגם במעשה דרש"י [המובא בסעיף כ] לא החמירו האוסרים אלא כשלא הודח מהמלח הראשון, אך כשהודח לא החמירו.

קנין הלכה

וכוונת הט"ז לומר שאף בצלי לא יהא נותר הבשר הזה, דחיישין שלא יפלוט כל דמו [דהא כיון ששהה ג' ימים בלאו הכי אין לו תקנה אלא בצלי].

והש"ך [נקה"כ] חולק ואומר דכיון שחומרת הגאונים אין לה מקור אין לנו לאסור אלא מה שנאמרו בדבריהם להדיא, ועוד די"ל דנתי שאין מליחה מועילה להוציא את כל הדם, כיון ששהה ג' ימים, מ"מ י"ל דפולטת קצת דם ושוב אמרינן כבולעו כך פולטו, והמליחה פולטת את הדם שנבלע מהחתיכות האחרות. וכוונת הש"ך דמעתה דין הבשר הזה כשאר בשר ששהה ג' ימים, ואין לאוכלו אלא אחר שיצלנו.³²

[והכו"פ והתפארת למשה כתבו עוד, דהגאונים רק אמרו שהדם מתייבש ואינו יוצא, ולא אמרו שהציר מתייבש, וכיון שפולט ציר אמרינן דאידי דטריד למיפלט לא בלע, והובאו דבריהם ביד יהודה (סוף ס"ק נג)].

לחלבת: המנחת יעקב [כלל ד ס"ט] והתפארת למשה והחמודי דניאל הקלו כדעת הש"ך, וכן פסק החכמת אדם [כלל לב דין יב] וכן נקט היד יהודה [ס"ק נג]. והפמ"ג [מ"ז ס"ק לב] כתב שאין להורות כנגד הט"ז.

ה. בשר ששהה ג' ימים ומלחוהו עתה בכלי שאינו מנוקב עם בשר אחר שכבר נמלח והודח כדן, כתב הט"ז שנאסר הבשר האחר, דכיון שכבר נמלח והודח אין הוא פולט דם או ציר, וממילא הוא בולע מהציר והדם שובים מהבשר הראשון, והטעם משום דלא נקמינן חומרת הגאונים לקולא לומר שבדאי לא יוצא דם במליחה, וחיישין שמא יוצא דם.

והנה רע"א כתב דאף אם עשה את המליחה בכלי מנוקב נאסר הבשר האחר, דהא אין הוא פולט דם או ציר כיון שנסתמו נקבי הפליטה, וא"כ הוא בולע מהבשר ששהה ג' ימים הנמלח עתה, וכבר כתב כן המנחת יעקב [כלל ד אות ח]. והפמ"ג כתב ליישב דעת הט"ז שלא אסר אלא בכלי שאינו מנוקב, דס"ל דבכלי מנוקב יש כמה צירופים להיתר.

א. אולי אין ההדחה סותמת נקבי הפליטה וממילא הבשר השני טריד לפלוט ואינו נאסר.

ב. אפשר שאחר ג' ימים לא נפלט דם כלל.

ג. ועוד דאפשר דאמרינן בזה דם מישרק שריק.

ו. בשר ששהה ג' ימים ואח"כ מלחוהו והדיחוהו ושוב צלאוהו, הביא הט"ז [ס"ק לב] בשם קובץ ישן בשם מוהר"ר עוזר דמעתה מותר לבשלו. ונחלקו הפוסקים בביאור דינו של מוהר"ר עוזר:

א [במ"ז משמע שאף להאוסרים לבשל בשר זה אחר צלייתו [וכמו שפסקו השו"ע והרמ"א לענין לכתחילה], מ"מ אם עושה תרתי, שמולחו וגם צולחו אז מותר לבשלו.

ב [המנחת יעקב [כלל ד אות כ הובא בהגהות רע"א] כתב דמוהר"ר עוזר לא בא לחדש קולא נוספת [שעי" מליחה וצלייה כו"ע שרו לבשל], אלא הוא סובר כהאו"ה שמתיר בישול אחר צלייה, אלא שהאו"ה מצריך גם בעלמא בכל צלייה למלוח את הבשר תחילה, ולכן כתב דאם מלחו את הבשר וצלאוהו שרי, אך להסוברים שאסור לבשל אחר צלייה, לא מהניא גם מליחה קודם לכן. ועיין בפמ"ג [מ"ז ס"ק לב ד"ה והנה] שהאר"ך לדייק בדברי התו"ח בזה, ונראה לו שהתו"ח אסר לבשלו אחר צלייה גם אם מלחו קודם לכן.

וע"ע בפת"ש [ס"ק כד] שהביא בשם שו"ת מעיל צדקה שכתב שאין לסמוך על מוהר"ר עוזר [להתיר לכתחילה לבשלו

ביאורים והערות

32. גם הדגמ"ר והחידושי הגרשוני כתבו דצלי מהני, וכבר כתב כן גם הכנה"ג [הגב"י אות ריג], אלא שמדבריהם משמע שהצלייה היא הפולטת את הציר והדם שנבלעו בבשר [ובש"ך משמע שהמליחה עצמה פולטת].

קנין הלכה

אחר מליחה וצלייה] אף במקום הפסד מרובה. והחכמת אדם [כלל לב דין ט] כתב דאפשר שבהפ"מ וסעודת מצוה יש להקל כהמ"ז. וראה לעיל שהבאנו שהפמ"ג [מ"ז ס"ק לב] הביא מהכנה"ג בשם מהר"ש הלוי שבערב שבת ודחיקא ליה מילתא יש להתיר לבשל אחר הצלייה, והפמ"ג כתב שבאופן זה ימלחנו תחילה שיעור מליחה ואח"כ יצלנו לכל הפחות חצי צלייה ואז יבשלנו.

וביד יהודה [פי' הקצר ס"ק פו] כתב שבמקום צורך גדול ימלחנו כשיעור ויצלנו צלייה גמורה וגם יעשה חליטה [שיתן את הבשר במים כשהם מעלים רתיחות].

סעיף יג

מקור הדין שאפשר להתיר לאחר את המליחה אם שורה את הבשר בינתיים במים הוא בתשובת מהר"ם שכתב קבלה מאחד הראשונים, והובאו הדברים ברבינו ירוחם ובאגור. ודעת מהרא"י [הגהות שערי דורא] להחמיר בזה דאדרבא י"ל דמיא מטרשי ליה, ולכן כתב בד"מ וכן בתורת הטאת להחמיר לכתחילה, אך בשו"ע לא הביא הרמ"א חומרא זו כיון שבמקומות רבים נהגו בזה היתר לכתחילה וכמש"כ הש"ך [ס"ק נג].

הדרך לשרות את הבשר

השו"ע העתיק לשרות את הבשר ולא פירש לכמה זמן, וגם לא פירש אם מותר להעביר מים עליו או דבעינן דוקא שרייה, ומצאנו בזה דיעות חלוקות בפוסקים:

א. התנהגה לכתחילה

בספר איסור והיתר [הובא בט"ז ס"ק לג] וכן בתורת הטאת כתבו דלכתחילה צריך לשרות את הבשר במים. [האו"ה כתב "קצת שעה", והתו"ח הביא מהאגור שעה או שעתיים]. וכן הביא בדרכי תשובה בשם קונטרס להסמ"ע דלכתחילה ישרה את הבשר לכל הפחות חצי שעה.

אמנם הכנה"ג [הגהת ב"י אות רי] כתב שהמנהג להקל אף בלי שרייה אלא בהעברה בעלמא, וכן כתב בסולת למנחה [כלל ד אות ג], והיד יהודה כתב דלכתחילה יש לשרות את הבשר.

ב. לענין דיעבד

בספר או"ה [הג"ל] כתב להבחין בין שני מקרים: אם ניקרו מהבשר את חוטי הדם שרינו בדיעבד אף אם רק שפכו עליו מים בהעברה בעלמא, אך אם לא ניקרו את חוטי הדם אסר האו"ה אף בדיעבד אם לא שרו את הבשר ממש. ובשו"ת משאת בנימין [סי' קח והובא בפמ"ג ש"ד ס"ק נג] חלק על האו"ה וכתב דאף כשלא ניקרו את הבשר מחוטי הדם והודח רק הדחה מועטת ה"ז מותר. וכתב היד יהודה [ס"ק נז] דבדיעבד אפשר להקל כהמ"ב. [ובשו"ת שבסוף שו"ע הגר"ז (סי' יז) החמיר בזה, עיי"ש שכתב דאם הודח בהעברה בעלמא אין להקל אלא אם ימלחנו ואח"כ יצלנו חצי צלייה ואז יבשלנו, ובמקום הפסד מרובה כתב דאפשר לבשלו בלי לצלותו קודם אם ישרה את הבשר עתה בפושרים למשך ב' שעות, ואז ינקר את חוטי הדם ואח"כ ימלחנו ויבשלנו].

הדחה מצד אחד

כתב הפמ"ג [ש"ד סוף ס"ק ג] שהדחה מצד אחד אינה מועילה להתיר להרחיק המליחה עוד ג' ימים, ובהגהת רע"א לפמ"ג [ש"ד ס"ק כג] ציין לדבריו אלו. והדרכי תשובה [ס"ק רלה] הביא משו"ת דברי מלכיאל [ח"ב סי' לג] שהתיר בזה, וסיים הדרכ"ת בצ"ע למעשה.

קנין הלכה

כתב הכנה"ג [הגהת כ"י אות רח] דאפשר להקל לשרותו במים גם כמה פעמים באופן שירחיקו את המליחה מהשחיטה כמה וכמה ימים, וכתב הבית לחם יהודה שכן המנהג [ודלא כשו"ת דבר שמואל שנסתפק בזה].

שרייה במי פירות

כתב הפמ"ג [ש"ד סוף ס"ק נג] שלענין שרייה במי פירות אפשר דיש להחמיר, ולכאורה טעמו משום דאפשר שמי פירות אינם מרכיבין רק מטרשי להבשר.³³ [וכעין מה שהביא הש"ך לעיל (ס"ק ל) בשם התורת הטאת, וכן כתב הפמ"ג (מ"ז לעיל ס"ק ז' ד"ה עוד)].

כתב השו"ע שאם שרו את הבשר במים יכול להשהותו עוד ג' ימים פחות חצי שעה. הטעם לשיעור זה של חצי שעה כתבו הט"ז [ס"ק לד] והגר"א [ס"ק נב] שזהו שיעור של זמן הרחה קמייטא להשימות שסוכרות שצריך לרכך את הבשר, והיינו שאם יבוא למלוח את הבשר אחרי ג' ימים פחות רביע שעה וישרנו במים לחצי שעה לא יספיק הבשר להתרכך בתוך ג' ימים מהשרייה הראשונה. והש"ך [ס"ק נד] כתב דא"צ חצי שעה אלא פחות מעט, והפמ"ג [ש"ד] תמה על הש"ך דכיון ששיעור ריכוך בבשר הוא חצי שעה א"כ כלים הג' ימים קודם ריכוך הבשר.

ספק אם נמלח בתוך ג'

כתב הרמ"א שאם מסופק אם נמלח הבשר תוך ג' ימים או לאחר ג' ימים מהשחיטה יש להקל. וכתב הגר"א הטעם משום דספיקא דרבנן לקולא, וכ"ש בזה שאינו איסור דרבנן אלא חומרת הגאונים. ומשמע מלשון הרמ"א שהספק הוא מתי נמלח הבשר, והיינו שזמן השחיטה היה ידוע רק אין זוכרים מתי נמלח. וכד"מ [ס"ק כט] הביא מהאו"ה וז"ל התרנו בשר שהיה ספק אם היה ג' ימים משחיטתו או לא היה עדיין ג' ימים, וכתב הכו"פ שצויר זה שיש ספק מתי נשחט קיל מפי, דמסייעת חזקת חיים של הבהמה לומר שנשחטה יותר מאוחר.³⁴

שריית בשר תוך ג' ימים בשבת

כתב המג"א [סי' שכא ס"ק ז] דאין לשרות בשר בשבת כאשר רוצה להשהות את המליחה יותר מג' ימים. ונתן המג"א ג' טעמים לאיסור זה:

א. כיון שהשרייה נועדה לרכך את הבשר ה"ז בגדר תיקון ואסור, [וכעין מש"כ הר"ן שאין למלוח צנן בשבת משום שהמלח מכשיר את האוכל ומתקנו].

ב. כיון שהבשר הוא מוקצה [דרק בשר עוף חזי לאומצא] לכן אסור לשפוך עליו מים.

ג. יש בזה איסור הכנה לצורך חול, שאפילו הבאת יין למוצ"ש אסורה כ"ש ריכוך הבשר.

ואפילו ע"י גוי אסר המג"א משום שאין כאן הפסד מרובה שהרי אפשר בצלי.

ולענין יו"ט כתב המג"א [סי' תק ס"ק יג] דמותר להדיח הבשר ביו"ט, והטעם משום שראוי לאכילה ביומו, וצ"ל דכיון שראוי

ביאורים והערות

33. הדרכי תשובה הביא מאחד האחרונים דאף שמי פירות אינם מרכיבים, מ"מ אין הזמן הזה ששרה במי פירות משלים לג' ימים.

34. ובמקרה שנתערבו ב' חתיכות בשר, האחת עברו עליה ג' ימים והאחת בתוך ג' ימים, נחלקו האחרונים: א. בשו"ת טוב טעם ודעת [ח"ג

סי' קלז] התיר זאת כיון שאין בזה איסור מן הדין רק מחומרת הגאונים. ב. ובשו"ת בית שלמה [יו"ד ח"א סי' קכג] אסרה.

קנין הלכה

לאכילה ביו"ט לכך לא חשיב מתקן [אף כשאינו מתכוין לאוכלו ביו"ט], וכן אין בזה איסור הכנה הואיל ולא מוכחא מילתא שהוא לצורך מחר.

והאליהו רבה [סי' שח ס"ק ע] חלק על המג"א וכתב דאם אין נכרי שרי אף על ידי ישראל, דסובר הא"ר שהבשר אינו מוקצה וראוי לאכילה ביומו באומצא. וגם לא ס"ל דהוי מתקן, כשם שמותר להשקות יקות שלא יכמושו.³⁵ גם בשו"ת נוב"י [תנינא או"ח סי' כז וסי' צב] התיר לשרות את הבשר אף ע"י ישראל, וכתב דאין בזה חשש איסור מוקצה הואיל ואינו נוגע בבשר רק שופך עליו מים.³⁶ וגם אין בזה איסור מתקן משום הריכוך כיון שחזי לאכילה ביומיה באומצא. ולכן כתב הנוב"י דטוב לשרות הבשר ע"י נכרי, אך בדליכא נכרי שרי גם בישראל. והוסיף דאם אפשר יעשה ע"י הערמה כגון שירחץ ידים על הבשר, אך גם כשא"א בהערמה הרי זה מותר.

ועיין במשנ"ב [סי' שכא ס"ק כא] שהביא את דעת המג"א שאסר לשרות את הבשר אף ע"י נכרי, [והוסיף שבמקום הפסד מרובה כגון באווזות פטומות שהשומן שלהן נפסד בצלייה מותר גם להמג"א לשרות ע"י נכרי], ואח"כ הביא שהרבה אחרונים הסכימו להקל דלא כהמג"א, אלא שאם הבשר מונח בכלי כתב דטוב לעשות ע"י הערמה.³⁷

פעיף יד

מקור הדין הוא בתרומת הדשן סי' קע, ועיי"ש שעיקר חידושו הוא דחתיכת בשר זו ששהתה ג' ימים וא"א למולחה ולבשלה אינה בגדר דבר שיש לו מתירין אף שניתרת בצלייה, והטעם משום דס"ל כראבי"ה שדין דשיל"מ אינו אלא באופן שיש מצב של איסור אשר אפשר להתירו, אך הכא לצלייה לא נאסר מעולם.³⁸ ובהגהת רע"א כתב טעם נוסף להא דהאפשרות לצלות אינה נותנת לזה שם דשיל"מ, דהא כשצולה מפסיד את השומן המנטף.

עוד הוסיף התה"ד דאף אם החתיכה ראויה להתכבד היא בטילה, כיון שאין איסורה מחמת עצמה רק מחמת הדם הבלוע בה.³⁹

בדברי הש"ך ס"ק נו

עיי' בש"ך [ס"ק נו] שהקשה למה בטילה החתיכה ברוב, הרי הדם שבתוכה הוי מין בשאינו מינו עם החתיכות האחרות, ובערבות

ביאורים והערות

35. הא"ר לא התייחס לטעם השלישי שכתב המג"א דיש בזה משום הכנה, וכנראה סובר דכיון שהבשר אינו מוקצה וחזי לאכילה באומצא לכן לא מוכחא מילתא, וכעין מש"כ המג"א עצמו [סי' תק] לענין יו"ט. אמנם לכאורה צ"ע דכיון שאין רגילות לאכול בשר באומצא א"כ מוכח שכוונתו לצורך מחר, ואינו דומה ליו"ט שמותר לבשל בו את הבשר ולאכלו כדרכו.

36. הפמ"ג [א"א סי' שכא ס"ק ז] כתב דכיון שההדחה הזו צריכה שפשוף הו"ל כנוגע במוקצה לצורך המוקצה. [ודעת התה"ד דיש לאסור זאת, ויש חולקים וסוברים דנגיעה במוקצה שריא אף לצורך המוקצה, ורק בכיצה אסור לכסותה כשהכיסוי נוגע בה כיון שא"א שלא תתנדנד].

37. הדרכי תשובה [אות רלט] הביא כמה אחרונים שלא התירו אלא ע"י הערמה [פחד יצחק להר"י למפרונטי, סידור יעבץ].

38. והוסיף התה"ד דאף שלפי הרי"ף נראה שגם ככה"ג מיקרי דשיל"מ, דכתב בחולין [דף לב: מדפי הרי"ף] דאין להתיר חתיכת דג שנבלע בה ריח בשר לאוכלה עם חלב כיון שיש לה מתירין לאוכלה בלי חלב, מ"מ הראבי"ה חולק על הרי"ף ובסוגיא דיבמות [דף פב] משמע כהראבי"ה.

39. והפמ"ג [מ"ז ס"ק לה] הביא שהאו"ה [כלל ז אות ג] כתב טעם נוסף להא דאין דין חה"ל, והוא משום שהאיסור נולד בערבות [דכל זמן שלא פירש הדם אין בו איסור, ובשעה שבישל את החתיכות כבר מעורב] וס"ל להאו"ה שהיסוד שחידש הסה"ת בדין דשיל"מ דאם נולד האיסור בערבות אין חומרא של דשיל"מ ובטל ברוב, נאמר גם על שאר דברים שאינם בטלים כגון דבר חשוב וחה"ל. וכך כתב גם הכרתי ופלתי [פלתי ס"ק ח]. ועיי"ש בפמ"ג שהאריך לדון בכמה ציורים ע"פ יסוד זה.

קנין הלכה

מין בשאינו מינו יבש ביבש בעינין שישים גזירה שמא יבשלם ויתן טעם. וכתב הש"ך ב' תירוצים:

- א. כיון שהאיסור בחתיכה זו אינו אלא מחמת חומרת הגאונים, לכן לא החמירו לגזור שמא יבשל ולהצריך שישים.
- ב. האו"ה [כלל כג דין ח] כתב דמה שהצריכו שישים בתערובת מבש"מ יבש ביבש אינו מחמת גזירה שמא יבשל ויתן טעם, אלא משום שלתערובת זו יש קצת תקנה להכיר האיסור ולהסירו, ולכן הצריכו שישים שיבטל בעוצם מיעוטו. לפי סברא זו א"צ שישים בג"ד שהחתיכה עצמה מותרת, וגם הדם שבתוכה אסור.

ומצינו בפוסקים תירוצים נוספים לקושיית הש"ך:

- ג. הפר"ח [ס"ק מח], ובנו של הש"ך [נקודות הכסף] והדגול מרובה כתבו, שלפי הש"ך [סי' קט ס"ק ט] אין זו קושיא, דהש"ך נוקט שבדרכו לא גזרו שמא יבשל, ולכן מבש"מ יבש ביבש ביטל כרוב את האיסור דרבנן, וה"נ הוא איסור דרבנן כיון שדם שמלחו או בישלו אינו אסור אלא מדרבנן.
- ד. והמנח"י [כלל ב אות ו] כתב דהש"ך שלא תירץ כן סובר דכיון שעיקרו דאורייתא יש להחמיר בו מפי⁴⁰.
- ה. הכרתי ופלתני [פלתני ס"ק יד] וכן החוות דעת [ס"ק כ] כתבו שאין טעם הדם נרגש בחתיכות הבשר האחרות, כיון שהדם הזה והציר המובלע בהחתיכות טעמן שוה. וכע"ז כתב בגליון מהרש"א בשם הגינת ורדים [יו"ד ח"א] דטעם הדם שבבשר כטעם הבשר, וכך כתב היד יהודה [פי' הקצר ס"ק צג].

ש"ך ס"ק נח

כתב הש"ך שאין לבשל את כל החתיכות יחד אלא אם יוסיף תחילה עד שישים ואז יבשל.⁴¹ מקור דין זה הוא בסי' קט [ס"ב] שנחלקו הרא"ש והרשב"א בתערובת מין במינו יבש ביבש שיש דין ביטול כרוב, דכתב הרשב"א שאם עכשיו יבשל את כל התערובת ביחד הרי היא נאסרת, וכן פסק השו"ע, והרא"ש נחלק, וכתב הרמ"א שבמקום הפסד יש לסמוך על הרא"ש שהתיר [כשנודעה התערובת קודם שבישל].

וכתב הפמ"ג שהש"ך מחדש בזה שלא נאמר דכיון שהאיסור הוא רק משום חומרת הגאונים א"כ יש לסמוך בזה אף לכתחילה על שיטת הרא"ש ולהתיר לבשל אף כשאין שישים.⁴²

במקרה שכבר בישל את החתיכות ביחד ולא היו שישים בהיתר, כתב המנחת יעקב שהתערובת אסורה. ובדרכי תשובה [אות רמח] הביא מהכנפי יונה שהתיר להוסיף עד שישים אהרי הבישול. ובשו"ת צמח צדק [לובאוויטש] היקל בדיעבד לסמוך על שיטת הרא"ש.

בנידון של חתיכה שיש בה איסור דם שנתערבה בשאר חתיכות מצינו בשו"ע ובפוסקים ציורים חלוקים:

ביאורים והערות

40. הפמ"ג [ש"ך ס"ק נז] כתב די"ל עוד דכיון דמשכח"ל שהדם בחתיכה זו יאסור מן התורה לכן אין דנים זאת כאיסור דרבנן, וצייר הפמ"ג דמשכח"ל אם יערה על החתיכה, למ"ד דעירווי אינו מבשל רק מבליע ומפליט. [ולכאורה היה יכול לצייר עוד אם יכבשו את החתיכות ביחד ויצא הדם, דלא מיקרי דם שבישל כיון שלא נתבשל רק נכבש. וכנראה סובר הפמ"ג שלפי הגאונים שאין המליחה מועילה לבשר ששהה ג' ימים, כמו"כ אין היא גורמת לדם שבחתיכה להיחשב דם שמלחו, דאל"כ הו"ל איסור דרבנן בזמן המליחה].

41. יש ליתן את הדעת שהש"ך [ס"ק נז וס"ק נח] עסק בשני נושאים שונים, שבס"ק נז איירי בתערובת יבש ביבש, שאם זו תערובת מבש"מ הצריכו שישים משום גזירה שמא יבשלם יחד, ובס"ק נח עוסק הש"ך בתערובת לח בלח, דאף אם היה זה מין במינו מחמירין כהרשב"א שחוזר האיסור וניעור אם אין שישים בהיתר.

42. וכתב היד יהודה [ס"ק סב] שבמקום הפסד מרובה יש להתיר לבשל אף כשאין שישים.

קנין הלכה

- א. החתיכה ששהתה ג' ימים קודם שנמלחה ואח"כ נמלחה, ונתערבה חתיכה זו בחתיכות אחרות שנמלחו בפני עצמן, זהו הציור של התה"ד והשו"ע שפסקו שיש בזה ביטול ברוב וכנ"ל.
- ב. החתיכה ששהתה ג' ימים ועדיין לא נמלחה שנתערבה עם חתיכות אחרות שעדיין לא נמלחו [ולא שהו ג' ימים מהשחיטה], כתב הש"ך [ס"ק נה] שגם זה בכלל הציור של התה"ד והשו"ע, ומחמת דין ביטול ברוב מולח עתה את כולן והן מותרות.
- ודנו הפוסקים בציור זה אם מותר למלוח את כל החתיכות יחד, או דחיישינן שמא החתיכה ששהתה ג' ימים אינה פולטת בזמן המליחה, וממילא נבלע בה הציור המעורב בדם הזה בשאר החתיכות הנמלחות.⁴³
- וכתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק נה] שאם אכן יבוא לבשל כולן יחד אחרי המליחה אין להתיר למולחן יחד, אך אם אינו עתיד לבשלן יחד אין חשש למולחן יחד, דגם עד כמה שהחתיכה ששהתה ג' ימים בולעת דם מ"מ היא מעורבת ובטילה ברוב.⁴⁴
- ג. חתיכה שלא נמלחה כלל ונתבשלה ואח"כ נתערבה בשאר חתיכות שנתבשלו, זהו הציור שכתב הרמ"א בסעיף זה, וכתב דהחתיכה שלא נמלחה בטילה ברוב.
- והש"ך [ס"ק נו] תמה למה בציור זה לא הצריך הרמ"א ביטול בשישים, והרי זו תערובת מין בשאינו מינו יבש ביבש דבעינן שישים. וכתב הש"ך דאפשר דאה"נ שהרמ"א מצריך שישים וקיצר בדבריו. ועיין לעיל שהבאנו דברי הכו"פ והחוו"ד שכתבו לתרץ שאין הדם נותן טעם בחתיכה השנייה וה"ז כמין במינו.
- והפר"ח והמנחת יעקב כתבו להעמיד את דברי הרמ"א באופן שהחתיכה שלא נמלחה נתבשלה באופן שהם שישים בקדירה, ובכה"ג אין היא אסורה אלא מחמת חומרא דהא שרינן לה בהפסד מרובה, ולכן לא הצריכו בזה שישים וסגי ברוב.
- ויש מהאחרונים שתירצו דמתוך שמדובר שהחתיכות כבר נתבשלו לא גזרינן שמא יבשלן שוב ביחד, דהא כבר אינן צריכות ביטול.
- ועיין בפמ"ג [ש"ד ס"ק נח] שכתב דאפשר שבציור זה של הרמ"א יהא מקום להחמיר להשליך חתיכה אחת לאיבוד או ליתן לגוי, וכמו שהביא הרמ"א להלן [סי' קט ס"א] בשם י"א שהחמירו כן, דהא כתב הש"ך [ס"ק נא] דמה שלא הצריכו כן בציור של השו"ע הוא משום שהחתיכה אינה אסורה מן הדין רק מחמת חומרת הגאונים, אך בציור של הרמ"א החתיכה אסורה מן הדין.
- ד. חתיכה שלא נמלחה שנתערבה בחתיכות אחרות שכבר נמלחו, כתב הט"ז [ס"ק לה] בשם הי"ש"ש [פרק כל הבשר סי' פו] דבטילה ואין צריך למלוח עכשיו את כל החתיכות.
- והא דלא אמרינן דהוי דבר שיש לו מתירין שהרי אפשר למלוח עתה את כל החתיכות, כתב הי"ש"ש שהוא משום הוצאות המלח, וכעין מה שכתבו כמה מהפוסקים [סי' קכב ס"ח] דכלי בטל בשאר כלים ואין אומרים שיכול להגעילם כיון שצריך להוציא הוצאות לצורך ההגעלה, וה"ה אם אינו רוצה למלוח כולן כדי שלא יהיו שאר החתיכות מלוחות מדי, גם זו סיבה דל"ה דשיל"מ.
- והפר"ח [ס"ק מא] חולק על הט"ז ומצריך למלוח עכשיו את כל החתיכות, וטעמו שאין זו אלא הוצאה מועטת, וכעין

43. ואף שכתב הש"ך [נקדה"כ על הט"ז ס"ק לב] דלא חיישינן לזה, כתב הפמ"ג דהיינו בדיעבד, אך לכתחלה יש לחוש.

44. ולכאורה צ"ע למה יהא מותר לסמוך לכתחלה על ביטול ברוב זה, ואמאי לא ימלחם בפני עצמן.

קנין הלכה

מה שהחמירו [סי' קב] שהוצאות ההנעלה הן הוצאות מועטות.⁴⁵ והבית לחם יהודה כתב דלכתחילה יש לחוש למענת הנקוה"כ ולמלוח את הבשר, אך אם אין לו מלח או שאין לו פנאי למלוח יכול לסמוך על היש"ש והמ"ז שפטרורו מלמלוח.

ועיין בפמ"ג [מ"ז ס"ק לה] שדן לומר שגם להיש"ש והמ"ז שאין זה דבר שיש לו מתירין מ"מ בעיני שישים חתיכות של היתר, דהא כתב הש"ך [ס"ק נז] דרק בחומרת הגאונים סגי ברוב וא"צ שישים.

סעיף מז

סעיף זה עוסק בבשר שעדיין לא נמלח שנכבש במים מעת לעת, ודנו בו הפוסקים אם דינו כבשר שנתבשל קודם המליחה. וחילקו בזה בין אם יש שישים במים שנכבש בהם או אין שישים, וכן חילקו בין אם בא עכשיו למלוח את הבשר ובין אם בא לצלותו.

בשר שנכבש [לעומת בשר שנתבשל]

השו"ע כתב לעיל [סעיף יא] דין בשר שנתבשל קודם המליחה, דדעת השו"ע דאם לא היו שישים בקדירה נאסר הבשר, דחיישינן שיצא הדם שבבשר אל התבשיל שבקדירה וחזר ונבלע בבשר, ואם היו שישים בתבשיל מותר הבשר ממה נפשך, דמה שיצא לחוץ בטל בשישים ואף אם חזר ונבלע בבשר אינו אוסר, ומה שלא יצא דם האיברים שלא פירש ושרי. והרמ"א אסר גם כשיש שישים, דחיישינן שמא הדם שבבשר פירש ממקום למקום בתוך הבשר ועדיין לא יצא, דדם זה נאסר משעה שפירש ממקומו, ואינו בטל [ובמקום הפסד מרובה גם הרמ"א היקל, עיי"ש].

וכתב המהרש"ל [על השערי דורא סי' ג אות ג] דכיון שכבוש הוא כמבושל, א"כ גם בסעיף זה הדין הוא שהבשר אסור גם כשיש שישים, ואינו נותר לא במליחה ולא בצלייה.

והרמ"א [תורת הטאת] כתב דאף שבעלמא קי"ל דכבוש כמבושל מ"מ לענין נידון דידן קיל טפי, שאין טבע הכבישה לבלבל הטעם [פי' לעקור הדם ממקום למקום] כמו הבישול, ולכן כשיש שישים מותר הבשר בין למליחה ובין לצלייה, ובפרט שגם מה שאסרו [סעיף יא] בנתבשל הוא חומרא, ובכבוש לא החמירו.

ועיין בחוות דעת [ס"ק כא] שהוסיף דבלא"ה אין נידון דכבוש דומה כלל למבושל, שהרי פשוט הוא שבבשר שנתבשל לא שייכא תו מליחה, וכאשר התיר השו"ע [סעיף יא] כשיש שישים ה"ז מותר אף בלי מליחה, ואילו בבשר שנכבש מעת לעת עד כמה שמתירים אותו לבישול היינו שמולחין אותו ואח"כ מבשלים כמבואר בתורת הטאת [כלל ג דין א], והטעם משום שאין דרך הכבישה לסחוט את כל טעם הדם מהבשר, ואינו דומה לבישול.^{46 47}

ביאורים והערות

45. ונראה שלזה כיון גם הש"ך [בנקוה"כ] כמה שציין למש"כ בסי' קב [ס"ק ח], ששם הובאה תשובת מהרי"ל שכתב דהוצאות העצים לצורך הגעלה הן הוצאות מועטות ועדיין מיקרי דשיל"מ.

46. וציין החו"ד לדברי המג"א [סי' תמז ס"ק לח] שכתב דאף לדעת הטור [יו"ד סי' קן] שנקט להלכה שאפשר לסוחטו מותר, והיינו דאם בשר בלע איסור ואח"כ נתבשל בתבשיל שיש בו שישים כנגד האיסור הבלוע נתפשט האיסור בכל התבשיל והבשר חוזר להיתר, מ"מ בכבישה לא אמרינן זאת, דרק בישול מפזר את הטעם בשוה בכל התבשיל משא"כ בכבישה.

47. תוספת עיון

עוד הוסיף רע"א [בהגהת השו"ע] שבנידון של בשר שנכבש מעת לעת קודם המליחה יש צד חומרא שאין בבשר שנתבשל קודם המליחה, שהרי יש לחוש שהכבישה לא הוציאה את כל הדם ושמה יבשל אח"כ את הבשר באופן שלא יהיו שישים כנגד הדם שנשאר ואז יצא

קנין הלכה

סיכום הדינים בבשר שנכבש

כשאין שישים במים שנכבש בהם:

- א. למליחה: השו"ע והרמ"א נקטו דנאסר משעה שיצא דם אל המים וחזר ונבלע בבשר ולא מהניא ליה מליחה. 48 [ודלא כהרע"ה שהובאה בב"י דגם מליחה מועילה להתיר את הבשר]. 49
- ב. לצלייה: הב"י הביא בשם האגור שנחלקו בזה, וכן הביא בשם השערי דורא, ופסק השו"ע להתיר בצלייה, והיינו דנקטינן דמה שנבלע ע"י כבישה יוצא ע"י צלייה. 50, 51 והרמ"א בשם האו"ה [כלל ב דין ה] אסר זאת.

כשיש שישים במים שנכבש בהם

- א. למליחה: השו"ע והרמ"א והט"ז [ס"ק לז] נקטו דשרי אף במליחה. 52 והרש"ל [מובא בט"ז] אסר כמו בנתבשל. והש"ך [ס"ק סא] וכן המנחת יעקב [כלל ג אות ד] חששו לשיטת הרש"ל לענין מליחה. 53 [ולא חששו לשיטה זו לענין צלייה וכדלקמן].
- ב. לצלייה: השו"ע, הרמ"א, הט"ז והש"ך התירו לצלות הבשר ולא חששו לשיטת הרש"ל שאסר.

ביאורים והערות

הדם ויאסור הכל, שהרי לבישול יותר כח לפלוט מאשר לכבישה [ואין חשש זה שייך בבשר שנתבשל, דהתם אמרינן שפיר דמה שלא יצא בבישול הראשון לא יצא גם בבישול השני]. ועל כרחינו לומר שבנידון בשר שנכבש יש סברא אחרת להיתר, דנקטינן דמה שנבלע ע"י כבישה יוצא ע"י מליחה וצלייה [משא"כ בבשר שנתבשל לא שייכי מעתה מליחה וצלייה להוציא את הדם שלא פירש מהבשר או שיצא וחזר ונבלע בן ולכן כשיש שישים במים אמרינן דאף אם הכבישה גרמה שבתוך הבשר יפרוש דם ממקום למקום מ"מ יוצא הוא ע"י מליחה. [ולפי"ז גם צאופן שאין שישים צמים היה מקום להמיר ע"י מליחה וצלייה, דמה צדק שיצא דם למים ומז, מ"מ לא נבלע אלא ע"י כבישה ויועילו לו מליחה או צלייה, אלא דחיישינן שמא יצא כל דמו לחוץ ע"י הכבישה וחזר ונבלע בו, וככה"ג אין מליחה מועילה כיון שאין לנצר דם ידיה שנאמר בו אידי דפליט דם ידיה פליט דם שנבלע מעלמא. [וראה להלן רע"א [אות לז] שמתה דא"כ גם צלייה לא תועיל במקום שיש לחוש שיצא כל דמו].

48. ומדברי התו"ח ושאר פוסקים משמע שהטעם שאין מליחה מועילה הוא משום שדם שיצא וחזר ונבלע מכח הכבישה דינו כנבלע ע"י בישול ולא מהניא מליחה להתיר, [משא"כ צלייה יש מתירין דלענין זה אין כבוש כמבושל, וכך נקט השו"ע]. ורע"א [אות לז] כתב דחיישינן שמא בכבישה יצא כל דמו וחזר ונבלע בו ותו לא מהניא מליחה כשאין בו דם ידיה שיצא ע"י מליחה.

49. והש"ך [ס"ק ס] דן לומר שרק בדם בעין שהבשר מלוכלך בו אמרינן דאם נבלע ע"י הכבישה אין המליחה מועילה, משא"כ בדם הבלוע בבשר, אך אח"כ חזר בו הש"ך והביא הרבה פוסקים שנקטו דגם כשאין הבשר מלוכלך בדם אמרינן דאם נכבש נמי לא מהניא ליה מליחה.

50. ובהגהות רע"א [אות לז] תמה דאמאי לא נחוש שבכבישה יצא כל הדם וחזר ונבלע, ובכה"ג גם צלייה לא מהניא להוציא את הדם שנבלע מבחוץ כיון שלא שייך לומר כאן אידי דפליט דם ידיה פליט דם שנבלע מעלמא.

51. וכתב הש"ך [להלן ס"ק עב] דמה שהתיר השו"ע בצלייה הוא דוקא בנכבש בדבר שאינו חריף, אך בנכבש בציר בכדי שיתן על האור וירתח אינו יוצא אף בצלי.

ועיין בש"ך [ס"ק ס] שתמה דבציור שהבשר מלוכלך בדם בעין, כאשר נבלע ע"י כבישה יש לאסור אף בצלייה, דרק דם פליטה שנבלע בבשר יוצא ע"י צלייה ולא דם בעין. [ודן לומר אולי כיון שנתערב במים של הכבישה הוי כדם פליטה והניח בצ"ע]. ותמה הפמ"ג [ש"ד ס"ק ס] דהא רק הסמ"ק נקט שדם שעל גבי הבשר מבחוץ הוי כדם בעין, והשו"ע [סעיף ב] לא פסק כן.

52. וראה לעיל הטעם דשאני מבשר שנתבשל דאסר הרמ"א אף כשהיה שישים בתבשיל. ועיין פמ"ג [מ"ז ס"ק לז] שכתב לחוש שמא הכבישה תגרום לכך שהמליחה לא תוציא את כל הדם הבלוע בבשר, וכאשר יבשל את הבשר יצא דם ויחזור ויבלע, ולכן כתב שאין להתיר אלא כשיבשל אחרי המליחה באופן שיהא שישים בתבשיל כנגד הבשר, או שיצלה את הבשר.

53. ולעיל [ס"ק ט] כתב הש"ך דשרי אף במליחה. וכתב הדגמ"ר שם שהש"ך [ס"ק ט] כתב את עיקרי פסק השו"ע והרמ"א, ובס"ק סא חשש לשיטת הרש"ל.

קנין הלכה

כבד שנכבש במים

כתב המנחת יעקב [כלל כד דין ב] בשם שו"ת צמח צדק [סי' קכא] דגם כבד שנכבש נאסר. ואף שהגמ' אומרת [דף קיא.]. דכבד פולטת ואינה בולעת, מ"מ בשלוק הרבה אסרו שם בגמ', וה"נ יש לחוש שהכבישה עדיפה משליקה, והובא בפמ"ג [ש"ד ס"ק ס.]⁵⁴

דיני כבישה

להלן [סי' קה סא] הבאנו כמה פרטים בדיני הכבישה, עיי"ש, ויובאו כאן חלק מהפרטים:

כד שעות שאינן רצופות

כתב בנקודות הכסף [סי' קלה על סעיף יב] שאם אין כד שעות רצופות אין זו כבישה, ולכן אם הוציא בינתיים את הדבר הנכבש לא יהא כזה דין כבוש, וכ"כ המנחת יעקב [כלל כד אות ב] בשם מהרא"ש שפירא, והפמ"ג [פתיחה לתערובות ח"ב פ"ג], ורע"א [סי' קה סא] בשם המעיל צדקה וכ"כ בשו"ת חת"ס [סוף סי' פא.]⁵⁵ והיד יהודה [ס"ק סג] כתב דאם אין הפסד מרובה אין להקל אלא באופן שהבשר שהה מחוץ למים יותר מהשיעור ששהה קודם לכן במים.

כבישה במימות מחולפים [באופן שלא הוציא מהמים]

כתב הפת"ש [ס"ק לג] שאם נכבש במי הנהר מעל"ע אין זו כבישה כיון שהמים מתחלפים, והדרכי תשובה [ס"ק רנו] הביא מהכנפי יונה ומהיד יהודה [ס"ק סד] שחילוף המים אינו גורע בכבישה כל שלא היה הפסק זמן.⁵⁶

ביאורים והערות

54. תוספת עיון

בהגהת יד אברהם דן במקרה שבשר נכבש במים מעל"ע ונשפכו המים, ויש ספק אם היה בהם שישים כנגד הבשר, והביא היד אברהם מהאיסור והיתר [כלל ו דין כ] שכתב שדם שנתערב במים אינו אסור מן התורה כיון שבכה"ג אינו ראוי לזריקה ע"ג המזבח והו"ל כדם שמלחו או בישלו שאינו אלא מדרבנן. [ועיי'ן לעיל במה שהבאנו בריש הלכות תערובת בדין דם שבישלו או שמלחו]. דברי האו"ה האלו הובאו גם בחו"ד [סי' ע ס"ק ד]. אמנם היד יהודה [ס"ק ז] הביא שהמהרש"ל נקט שגם דם כבוש אסור מהתורה ולא הביא כלל את דברי האו"ה האלו, וגם הרמ"א שמביא תדיר את דברי האו"ה לא הביא דבריו אלו. גם הפמ"ג [ש"ד סק"י וסי' קה מ"ז ס"ק א] נקט שדם כבוש אסור מן התורה.

ונמצא שלדעת הסוברים שגם כבוש אסור מן התורה אין מקום להתיר בספק הנ"ל.

ולגבי מקרה שיש ספק אם הבשר שרה במים כד שעות או לא, הדבר תלוי בדין ספק כבוש שנתבאר [סי' קה ס"א] שהרמ"א אסר, והט"ז [ס"ק ג] כתב שיש חזקה דמעיקרא שלא נכבש ולא נבלע איסור בהיתר. והש"ך [נקודות הכסף] כתב דמה שלפנינו שהיה שרוי זו ריעותא בחזקה ולכן הוי כשאר ספק ואסור, וכעין זה כתב החזו"א [סי' לא ס"ק ב ד"ה ונראה].

55. אמנם לכאורה אין להקל אלא אם בזמן שהוצא הבשר מהמים נתייבש עד שאין בו טופח ע"מ להטפוח, שאם לא כן נמצא שבמשך כל הזמן היה הבשר במצב של כבישה, אף כשהיה מחוץ למים. לפי מש"כ הפמ"ג באו"ח [סי' תמוז א"א סוף ס"ק מו] דסגי בטופח ע"מ להטפוח להיות כבוש, וצ"ע סתימת האחרונים שלא העירו בזה.

56. וכתב היד יהודה מעשה בנהר שהציף את העיר והיה אצל הקצבים בשר קודם מליחה ושהה במים מעת לעת, והיו לומדים שרצו להתיר מצד סברת הפת"ש שהמים מתחלפים, והיד יהודה כתב שאין להתיר מחמת זה אלא משום שהיה שישים במים, ועיי"ש שהתיר בין למליחה ובין לצלייה.

קנין הלכה

כבוש בקרח

המנחת יעקב [שו"ת שבסוף הספר סי' יד] כתב דאין דין כבוש בקרח, וכן נקט הפמ"ג [ש"ד ס"ק ס]. ובסי' קה [מ"ז ס"ק א] הביא בשם האליהו זומא שיש דין כבוש. ותמה עליו דלכאורה אין בזה דין כבוש, וכתב להקל עכ"פ בהפסד מרובה. והחוות דעת [סי' קה חידושים ס"ק א] כתב בפשימות שאין דין כבוש בקרח.

סעיף מז

מקור הדין שאין מולחין אלא בכלי מנוקב הוא בגמ' דף קיג, ובסעיף זה מתבאר מהו כלי מנוקב ומהו כלי שאינו מנוקב, וכן מתבאר שבמקרה שמלח בכלי שאינו מנוקב נאסר הכלי. ולהלן בסעיף יח מתבאר דין הבשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב.

בענין דברי הרמ"א שכתב בדריעבד אין לחוש כתב המ"ז [ס"ק לח] דלא קאי על דף שאינו עומד במדרון, דבזה ודאי גם בדריעבד אסור כיון שהציר מתכנס עליו, ומבאר הפמ"ג דקאי על סוף דברי הרמ"א, במקרה שהעמיד את הכלי המנוקב שבו נמלח הבשר ע"ג קרקע, וכן קאי על מש"כ הרמ"א דמחמירין קצת דאף בשמולח בכלי מנוקב ליתן קש או קיסמין כדי שהבשר לא יסתום את הנקבים, דשני הששות אלה אינם אוסרים בדריעבד אלא לכתחילה.⁵⁷

דין הכלי במלח בכלי שאינו מנוקב

כתב השו"ע שאם מלח בכלי שאינו מנוקב נאסר הכלי, ומקורו בגמ' דף קיא: ⁵⁸. כתב הרמ"א [סי' צח ס"ד] דכלי שנמלח בו איסור אינו בולע יותר מכדי קליפה [והביאו הש"ך ס"ק סד]. ומשמע מהרמ"א ומהש"ך דגם כלי חרס אינו בולע יותר מכדי קליפה, וכן מבואר בתורת חטאת [כלל יג ס"א] וכן כתב לדינא גם המנחת יעקב [כלל פה אות יא]. וכן מבואר בפמ"ג [ש"ד ס"ק פב], ובחוות דעת [ריש סי' עה].⁵⁹

כתב בדרכי תשובה [ס"ק ערב] בשם הכה"ג דאפילו לא מלח את הבשר אלא מליחה מועמת כמליחת צלי, ואפילו לא שהה הבשר במלח שיעור מליחה מ"מ נאסר הכלי, וכמו שמחמיר הרמ"א [להלן סעיף יח] לאסור את הבשר שנמלח בכלי שא"מ. [ולאשו"ע שלא החמיר בזה גם הכלי לא נאסר אלא במליחה גמורה].

ביאורים והערות

57. והנה הרמ"א ציין לעיין בסי' ע ושם [סעיף ו] כתב הרמ"א להחמיר אף בדריעבד בחתיכה שנפלה לציר המונח ע"ג קרקע דמחמת הספק דיינינן לקרקע ככלי שאינו מנוקב, אמנם כאן איירי שלא הניח את הבשר הנמלח על גבי הקרקע אלא הניחו בכלי שמנוקב ואת הכלי הזה הניח ע"ג קרקע, ובזה התיר הרמ"א בדריעבד.

58. תוספת עיון

מלח את הבשר ועטפו בבגד, כתב התורת האשם שהבגד נחשב ככלי שאינו מנוקב ואסור אף בדריעבד, והובא דין זה בסולת למנחה [כלל יב דין ב] ובבינת אדם [שער או"ה סי' כה אות מ].

59. והנה הבי"ה הביא בשם הרשב"א דמליחה אוסרת את כל עובי הכלי. וכן דעת מהרא"י בהגהת שערי דורא [סי' יד] והובא באו"ה [כלל י], והתו"ח חלק עליו וכתב דסגי בקליפה. ובהגהת יד אברהם הביא דברי הרשב"א והאו"ה הנ"ל, והוסיף שגם מהרמב"ם [פ"ג מאכלות אסורות] משמע שכלי חרס נאסר יותר מכדי קליפה, שכתב דקערת חרס מצופה אבר שנמלח בה בשר נאסרה משום שהמלח נבלע בחרסיה, ולכאורה הציפוי קרוב להיות כדי קליפה, ולכן כתב היד אברהם להחמיר בכלי חרס דנאסר כולו, ונפק"מ שאם בישל בכלי הזה או שהכניסו לקדירה רותחת צריך לשער כנגד כולו ולא סגי בשישים כנגד הקליפה.

קנין הלכה

הפת"ש [ס"ק לה] הביא מדברי הפמ"ג [סי' צג מ"ז ס"ק ב] שגם כלי ששבע מבלבוע נאסר במליחה, [ודלא כחכם אחד שחידש שכלי ששבע מבלבוע לא נאסר]. וכתב הפת"ש שלפי החוות יאיר [סי' קד] פשיטא דנאסר הכלי, דהא דכלי שבע מבלבוע הוא לגבי ממשות האיסור, אך טעם האיסור נבלע בכל גווני, וכן כתב הכרתי ופ"תי [סי' צג ס"ק א] והחוו"ד [שם ס"ק ג]. ובשו"ת ספר יהושע בפסקים וכתבים [סי' רעט] לא הסכים לזה, והובאו דבריו בדרכ"ת [ס"ק ערה].

ביאור דברי הש"ך ס"ק סד

הרמ"א כתב שאם נתן דבר לח בכלי שנאסר במליחה בעינין שישים כנגד קליפת הכלי, והוקשה לש"ך דהא בסי' צא [ס"ד] פסק הרמ"א כר"ת בתוס' [פסחים דף עו]. שנקט דלא בעינין ככה"ג שישים נגד הקליפה, דכיון שהקליפה הנאסרת מעורבת בשאר הרוטב לא הצריכו ככה"ג לקלוף. [וכגון אם נתן חלב רותח בכלי בשרי צונן דאמרינן תתאה גבר ומ"מ אדמיקר ליה בלע כ"ק, ואם היתה זו גבינה רותחת היה צורך לקלוף את מקום המגע].

ולכן סבר הש"ך לפרש את דברי הרמ"א דמיירי בקערה רותחת, שבזה יש כח לקערה להבליע את מה שבתוכה לתוך הרוטב, ובוזה גם הרמ"א [סי' צא] מודה דבעינין שישים נגד קליפת הנערב, והטעם משום שקליפת הקערה אשר היא אוסרת את הרוטב ניכרת ועומדת בפני עצמה ואינה מעורבת ברוטב.⁶⁰

דברי הש"ך האלו מתבארים ע"פ מש"כ [סי' צא ס"ק ח] להכריח מכה כמה ראיות שדברי הרמ"א שם שכתב דכאשר הקליפה מתערבת אין היא אוסרת ולא בעינין שישים נגדה, נאמרים רק באופן שהקליפה האוסרת אינה עומדת בפ"ע, אך אם היא עומדת בפ"ע בעינין שישים נגדה, ולכן אם הקערה רותחת נמצא שיש לקליפתה האסורה כח עצמי לאסור הרוטב, והקליפה בפ"ע ולכן בעינין ברוטב שישים נגדה.⁶¹

והוסיף הש"ך שלפי מהלך זה שהרמ"א איירי בקערה חמה יקשה למה אם נשתמש בה בדבר מאכל רותח סגי בקליפה, והרי בעלמא אם נתן דבר מאכל חם על קערה חמה שבלוע בה איסור הרי זה כצלי האוסר את המאכל מדינא כדי נטילה אף כאשר הבלוע הוא כחוש, [ועיין להלן בש"ך [סי' קה ס"ק כג] שכתב שלמעשה הואיל ואין אנו בקיאים בין כחוש לשמן נקטינן שבכה"ג נאסר המאכל כולו אם אין בו שישים], וצריך להעמיד דמיירי הרמ"א במאכל נגוב לגמרי שאינו נאסר אלא כדי קליפה כמבואר בש"ך הנ"ל.⁶²

ביאורים והערות

60. והא דלא בעינין שישים כנגד כל עובי הקערה [דהא הכא התתאה רותח] הוא משום שמתחילה לא נאסרה אלא קליפת הכלי, וכפי שהביא הש"ך מהרמ"א [סי' צח ס"ד].

61. משא"כ אם הקערה צוננת ודין הקליפה הוא משום דתתאה גבר רק אדמיקר ליה בלע התבשיל כ"ק מהקערה, [ואפילו היתה הקערה כולה אסורה ג"כ היה נאסר רק כ"ק מהתבשיל] באופן זה שדין כ"ק הוא בתבשיל, אם הוא רוטב ה"ז כדי קליפה שאינו עומד בפ"ע, ובוזה לא הצריכו שישים נגד הקליפה לפי ר"ת, וכפסק הרמ"א [סי' צא ס"ד].

62. בתוך דברי הש"ך כלול נידון נוסף, דפשוט להש"ך שאם הקערה חמה ונתן בתוכה רוטב, צריך שיהא ברוטב שישים כנגד קליפת כל הקערה אף במקום שלא הגיע לשם הרוטב, [ומה שכתב הש"ך במוסגר דא"צ שישים נגד כל הקערה, הכוונה נגד כל עובי הקערה דסגי בקליפה], משא"כ אם הקערה צוננת בזה א"צ שיהא שישים כנגד כל הקערה אלא כנגד המקום שנשתמש בו. [חילוק זה מדויק בלשון הת"ח המובא בט"ז [סוס"ק לט] שרק כאשר הקערה חמה כתב דבעינין שישים כנגד קליפת כל הקערה]. נידון זה תלוי בנידון דחם מקצתו חם כולו, ובנידון דבישול במקצת כלי אם נאסר כל הכלי, ואין כאן מקומו. והדגמ"ר הקשה על הש"ך מדברי הרמ"א [סי' צד ס"א] שאם תחב כף של איסור לתבשיל א"צ לשער אלא כנגד מה שנתחב בתבשיל ולא כנגד כל הכף. וכתב הדגמ"ר דדוחק לחלק בין כלי חם לבין כלי צונן שאמרו בו דחם מקצתו חם כולו. ועיין בחוות דעת [ס"ק כב] שנקט כהש"ך, והאריך בזה בסי' צב [ס"ק טז].

והמנחת יעקב [כלל יא אות טז] כתב דמה שהצריכו שישים כנגד קליפת כל הקערה הוא משום דחיישינן שהרוטב נגע בכל הקערה מחמת השכושך. [אך צ"ע דא"כ למה כשהקערה צוננת לא חששו לזה ולא הצריכו שישים נגד כל קליפת הקערה].

קנין הלכה

ותירץ הש"ך דמה שחשש הרמ"א בסעיף זה לשיטת הריב"א והצריך שישים כנגד הקליפה אף שהקליפה מעורבת, הוא משום שמצטרפת כאן לחומרא שיטת הראב"ד [המובא ברשב"א דף קיב: ובב"י] הסובר שהקערה שמלח בה נחשבת רותחת לעולם אף אחרי שהדיחה מהמלח.

כללי בליעה של אוכל שנגע בכלי שבלוע בו איסור

בש"ך [ס"ק סד] הובאו כמה דינים של אוכל שנגע בכלי שבלוע בו איסור, ועיקרם של דינים אלו נתפרשו היטב להלן [סי' קה בש"ך ס"ק כג] ונחזור עליהם כאן בקצרה:

כלי צונן שבלוע בו איסור ונתן בו דברי מאכל

בציור זה אמרין תתאה גבר ובכל גווני אין המאכל נאסר אלא כדי קליפה, [וזה אף באופן שכל עובי הכלי בלוע מהאיסור], ואף שאין הבלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלי רוטב אם אינו שמן, היינו בבלוע באוכלין, אבל בבלוע בכלי יוצא בלי רוטב.

ואם נתן בו רוטב צלול חם כמו מרק, נחלקו ר"ת וריב"א אם בעינין שיהא ברוטב שישים כנגד הקליפה של התבשיל.

כלי רותח שבלוע בו איסור ונתן בו דבר מאכל חם או צונן⁶³

- א. אם המאכל נגוב לגמרי והאיסור הבלוע אינו שמן הרי הוא נאסר כדי קליפה.⁶⁴
- ב. מאכל לח קצת כגון בשר, נאסר כולו.⁶⁵
- ג. אם נתן בו רוטב צלול בעינין שישים נגד כל עובי הכלי, ואם רק קליפת הכלי אסורה בעינין שישים נגד קליפת כל הכלי.^{66,67}

כלי שנאסר מחמת המליחה להשתמש בו בצונן

השו"ע נקט בסתמא שכלי שאינו מנוקב שנמלח בו בשר ונאסר הכלי כדי קליפה מותר להשתמש בו בצונן בלי הדחה, אמנם

ביאורים והערות

63. רתיחה זו אפשר שתיעשה ע"י האור, ולפי הראב"ד כלי שנמלח בו בשר הרי הוא רותח לעולם מחמת המלח שנבלע בו.
64. וכתב הרשב"א בשם הראב"ד [מובא בב"י בסעיף זה] שהמקור לשיעור קליפה בזה הוא במשנה פסחים [דף עה:]: שאם סכו בשמן של תרומה סגי ליה בקליפה, וביארו בגמ' דשאני סיכה דמשהו בעלמא הוא דעבידא, וה"נ הבלוע היוצא לאוכל נגוב ואינו אלא משהו. ובמקרה שהבלוע בכלי הוא שמן עיין בש"ך [סי' קה ס"ק כג] שנסתפק אם הוא נבלע באוכל הנגוב בכולו.
65. עיי"ש בש"ך [סי' קה ס"ק כג] שכתב בשם המהרש"ל שבכה"ג נאסר כל הבשר, וכתב הש"ך דהטעם הוא דכיון שמן הדין אף בכחוש נאסר כדי נטילה כשאר צלי, לכן החמירו לדין דאין אנו בקיאין בין כחוש לשמן לאסור כולו.
66. עיין לעיל בביאור דברי הש"ך [ס"ק סד] מה שהבאנו בשמו למה בעינין שישים נגד הקליפה ולא מקילינן כר"ת שברוטב צונן אין קליפה, ועיי"ש עוד במש"כ לבאר למה בעינין שישים נגד קליפת כל הכלי.
67. תוספת עיון

עיין בהגהות רע"א [אות מ] שהקשה למה כתב הרמ"א דסגי בשישים נגד קליפת הקערה, ולמה לא בעינין שישים נגד קליפת התבשיל. ולכאורה צ"ע דמאי נפק"מ והרי שתי הקליפות שוות, דהא קולף רק את מקום המגע שבין התבשיל לבין הקערה. ומתוך תירוצו של רע"א נראה לבאר שהוקשה לו דאם בעינין לשער כנגד קליפת התבשיל שייך לומר בזה שהקליפה נעשתה נבילה, משא"כ לגבי קליפת הקערה לא אמרין בזה חנ"נ, ונפק"מ במקרה שידוע כמה איסור נבלע בקערה והוא פחות משיעור הקליפה, דאם משערין בקליפת הקערה אין דין חנ"נ ודי לשער כנגד הכמות שנבלעה, משא"כ אם משערין בקליפת התבשיל. ותירץ רע"א דמחמת כמה צירופים לא אמרין בזה דין חנ"נ.

קנין הלכה

כתבו הרשב"א והר"ן [הובאו בש"ך ס"ק סו] דבעינן שיקנח היטב את הכלי מהדם ומהציר שעליו, ואח"כ הביא השו"ע ד"א דאין להשתמש צונן בלי הדחה.⁶⁸

ובגמ' [דף קיא:] איתא דרבי אמי נמלח לו בשר בכלי חרס והוא שבר את הכלי. ודנו הראשונים למה שברו ולא השאירו בביתו להשתמש בו בצונן:

א [שמא במשך הזמן ישכח וישתמש בו חמין] [הרשב"א דף קיא:], ואף שבדיעבד אין בזה איסור שכבר נפגם הבלוע מ"מ לכתחילה ה"ו אסור, וכך נקטינן להלכה שאין להשתמש בכלי של איסור בקביעות אף שמשתמש בו רק בצונן גזירה שמא ישכח וישתמש בחמין.

ולענין שימוש באופן עראי, כתב המגיד משנה [פ"ו מאכלות אסורות] דבכלי חרס אסור להשתמש אף באופן עראי, דכיון שאין אפשרות להגעילו חיישינן שמא ישנהו בביתו ויכשל, משא"כ שאר כלים שיש להם הכשר מותר להשתמש בהם באופן עראי, ולגביהם נחלקו הפוסקים אי בעי הדחה או דסגי בקינוח].

והש"ך [ס"ק סו] כתב שאין להשתמש בכלי חרס בלי הדחה, והמנחת יעקב כתב דלפי טעמו של המגיד משנה הנ"ל גם בהדחה אסור להשתמש, והביא רע"א את דבריו. ובבית מאיר כתב דט"ס הוא בש"ך וגם הש"ך אסור להשתמש בכלי חרס אף אם הדיחו].

והיד יהודה [בפי' הקצר אות קיא] כתב לדינא דאין חילוק בין כלי חרס לשאר כלים, אלא בקביעות אסור בכל הכלים, ובאופן עראי מותר גם בכלי חרס.⁶⁹

הרמ"א התיר לכתחילה בכלי שאינו מנוקב שנמלח בו בשר ונאסר הכלי, דאפשר לנקבו ולמלוח בו בשר מכאן ולהבא, וכן מותר למלוח בו בשר שכבר הוכשר במליחה והודח, אם בא למולחו לקיום.

והדרכי תשובה [ס"ק רפב] הביא שהתורת יקותיאל תמה דהא לכתחילה אסור לסמוך על הכלל שאין מליחה לכלים ולמלוח בו, כמבואר ביש"ש [פרק כל הבשר סי' פא].

עוד הקשה המנחת יעקב [כלל יא אות ו הובא בהגהות יד אברהם] דכיון שאסור להשתמש בכלי שבלע איסור, ובכלי חרס אסור אף באופן עראי, איך התיר הרמ"א למלוח לקיום בכלי זה.

כלי שנמלח בו בשר ונאסר ואח"כ שהה בו רוטב בשיעור כבישה

כתב הרמ"א שאם מלח בכלי שאינו מנוקב ונאסר הכלי, מותר מעתה למלוח בו בשר שכבר נמלח והודח ובאים למולחו לקיום, והמעם משום שאין מליחה לכלים. ודנו הפוסקים במקרה שהבשר הזה יפליט ציר וישהה שם שיעור כבישה אם נאסר הבשר.

ביאורים והערות

68. עיין בט"ז [ס"ק לט] שכתב שהשיטה הסוברת דבעי הדחה סוברת דהכלי שמלחו בו הוי רותח עד שיודח, וכמו סכין שנדבק בה האיסור היטב עד שלא מהני לה קינוח, ובעינן דוקא הדחה משום דחוקא דסכינא, כן קערה שנמלח בה הבשר כרותחת היא. ובהגהת רע"א [אות לח] כתב דיותר מסתבר שהי"א המצריכים הדחה סוברים שהקערה צוננת, אלא שס"ל דבכל הכלים שבלעו איסור בעינן הדחה. [ומבואר בדברי רע"א דיש נפק"מ לדינא בינו לבין הט"ז, דלפי הט"ז שהקערה רותחת אם יתן בתוכה אוכל לח רותח יאסר כולו לדעת הי"א אם אין בו שישים נגד קליפת הקערה, ולפי רע"א שהקערה צוננת אמרינן בזה תתאה גבר ואינו נאסר אלא כדי קליפה].

69. וברשב"א הובא טעם נוסף דאפשר דכלי חרס הבלוע ע"י חמין בולע הרבה ופולט אף ע"י צונן, ולהראב"ד דס"ל דהכלי חרס רותח אף אחרי שהודח א"ש למה שברו את הקערה דאל"כ יאסר כל מאכל שינתן בה. אמנם הרשב"א בתורת הבית הארוך [בית ג שער ג דף עג:] כתב שאין דבריו נראים.

קנין הלכה

- א. כששהה הציר בכלי כד שעות, כתב הט"ז דהוי כבוש כמבושל ונפלט הבלוע מהכלי ואוסר את הבשר. ובש"ך [נקוה"כ ובס"ק סח] הקשה על הט"ז דלאחר כד שעות הוי נמל"פ ואינו נאסר. וכתב המנחת יעקב [הובא בהגהות רע"א אות מב] דכיון שנמלח הבשר לקיום, הוי הציר מן הסתם בגדר דבר חריף והוא מהלי לשבח את הטעם הנפלט מן הכלי וכדין דבר החריף המבואר בסימן צו. וכ"כ בעל המנחת יעקב בספרו חק יעקב [על הלכות פסח סי' תמוז ס"ק יט]. ובהגהת דגול מרבבה ציין לש"ך [ס"ק סג] ולט"ז [ס"ק ג] שמבואר בהם שאף שמליח כרותח מ"מ לא חשיב חריף, והקשה ע"ז הדגמ"ר מהש"ך [סי' צה ס"ק כה] שמבואר שמלח הוי דבר חריף, והניח בצ"ע.⁷⁰
- ב. כשלא שהה הציר בכלי כד שעות רק שיעור שיתנגנו על האור וירתח נחלקו הפוסקים:
- א. מסתימת דברי הרמ"א משמע שלא חשש לזה, וגם הט"ז [ס"ק מא] כתב שדין כבוש בציר נאמר רק להבליע באוכלין ולא לפלוט מכלים. והש"ך [ס"ק סח] כתב טעם אחר להיתר דס"ל דכשאמרו שאין מליחה לכלים הכוונה בזה שכח המלח אינו מפליט מכלים כלל, אף ע"י כבישה בציר שחריפותו היא מחמת המלח.⁷¹
- ב. הדרישה [ס"ק יב] והתפארת למושה [על הש"ך ס"ק כג] והמג"א [סי' תמוז ס"ק מז] נקטו דיש בזה דין כבוש להפליט מהכלי.
- וכתב החכמת אדם [כלל נו סעיף י] להחמיר בזה במקום שאין הפסד מרובה.⁷²

סעיף יז

- בגמ' [דף קיא:]: איתא קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה כותח, וכתבו הרשב"א והר"ן דמיירי במי שמלח כדין, פי' בקערה מנוקבת, ואפילו הכי אסור לאכול בה רותח, והביא שכן כתבו הראב"ד והרמב"ן. ולפי שיטה זו נמצא דגם כלי שאינו מנוקב נאסר בזמן המליחה.⁷³
- אמנם הרא"ש [פרק כל הבשר סי' כח] כתב דכיון דפשוט שמותר למלוח בכלי אחד ב' פעמים, אלמא אמרינן דדם מישרק שריק ולא נאסר הכלי כלל, והגמ' איירי בכלי שאינו מנוקב.
- בשו"ע פסק כהרא"ש דכלי מנוקב שנמלח בו בשר מותר לאכול בו אף רותח, [וכתב הש"ך [ס"ק ע] דהיינו אחר שקינחו היטב], והרמ"א אסר לכתחילה והתיר בדיעבד. והש"ך [ס"ק ע] כתב דבכלי חרס יש לאסור אף בדיעבד [רבינו פרץ והמהרש"ל], ובשאר כלים אסור לכתחילה ומותר בדיעבד.

ועיין ביד יהודה [פי' הקצר ס"ק קיז] שכתב דכלי חרס מצופים בזכוכית [כגון כלי חרסינה] מסתבר שאינם נאסרים בדיעבד. והוסיף

ביאורים והערות

70. לכאורה יש לומר דמלח שאינו מעורב בציר הוי חריף, ובוה איירי בסי' צה [ש"ך ס"ק כה], משא"כ מלח מעורב בציר דגם המנחת יעקב לא אמר דמלח הוי חריף אלא במליחה לקיום שנותנים בה הרבה מלח.
71. וכתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק סח] דלכאורה נפק"מ בין הט"ז לבין הש"ך הוא בדבר חריף אשר אינו מחמת מלח כגון חומץ, דלהט"ז גם בזה אין דין כבוש להפליט מכלי, ולהש"ך יש בזה דין כבוש שהרי אין זה מלח. אמנם הוסיף הפמ"ג שלגבי חומץ כתב הש"ך [סי' קה ס"ק ב] שאין הוא נחשב דבר חריף לענין שיהא בו דין כבוש בשיעור שיתנגנו על האור וירתח.
72. וע"ע בהגהת רע"א [אות מג] שהקשה על דין זה של ציר המונח בכלי של איסור, מהא שכתב הש"ך [סי' צא ס"ק טז] דאם יש משקה טהור מליח שבתוכו טמא תפל נאסר המשקה הטהור, וא"כ ה"נ יאסר הציר שהוא מליח מהכלי שבלוע בו האיסור, שהרי כתבו התוס' [דף קיג ד"ה טהור] דהא דאין מליחה לכלים להפליט מהם את הבלוע הוא משום דהוי כטהור מליח וטמא תפל, והביא הש"ך [סי' קה ס"ק מב] את לשון זה של התוס', וא"כ כשהטהור המליח הוא צלול יש לאוסרו, דבולע מהכלי שהוא טמא תפל.
73. והא דמותר לחזור ולמלוח בכלי זה בשר אחר, הוא משום דאידי דטריד בשר למיפלט דם או ציר לא בלע, כ"כ הרשב"א שם.

קנין הלכה

עוד שם [ס"ק קמז] דאם יש קדירה העשויה מחרם ומצופה בזכוכית ועיקרה עומד לשימוש ברותחין ונפל עליה ציר מבחוץ, אם נאסר אותה לכתחילה לשימוש רותח הוי כדיעבד ולכן יש להתיר אף לכתחילה. [אמנם כלי חרם שאינם מצופים נקטינן כהרש"ל ומ"ז וש"ך דנאסרו אף בדיעבד ואין להם תקנה, וכנ"ל].

כתב הש"ך [ס"ק ע] דבצונן אף לכתחילה שרי להשתמש בכלי חרם מנוקב שנמלח בו בשר אף בלי הדחה, אך יקנחו היטב. והיד יהודה [פי' הקצר ס"ק קיז] תמה ע"ז דכיון דנקטינן שהכלי נאסר אין להתיר להשתמש בו, כשם שאין משתמשין בשאר כלי חרם שבלעו איסור. גם התורת יקותיאל [ס"ק ו] אסר בזה לכתחילה, והובא בדרכי תשובה [ס"ק רפח]. אמנם מותר לחזור ולמלוח בכלי זה בשר אחרי שיקנחנו היטב, ואפילו כלי חרם מנוקב שנמלח עליו בשר טריפה או בשר שאינו מנוקב מותר למלוח בו אח"כ בשר כשר, ובלבד שיקנחנו היטב [יד יהודה פי' הקצר ס"ק קיב].

פעיף יח

בגמ' חולין [דף קיג]. איתא אמר שמואל אין מולחין אלא בכלי מנוקב. וכתבו הראשונים שאם מלח בכלי שאינו מנוקב נאסר הבשר, ואי אפשר להתירו לא ע"י מליחה ולא ע"י צלייה. ונחלקו אם כל הבשר נאסר או רק החלק ששרה בציר:

א. דעת הרא"ש והשו"ע שנאסר רק חלק הבשר ששרה בציר או נגע בו. וכתב הרא"ש שיש להבחין בזה בין שני אופנים: א] אם הבשר שרה בציר בשיעור שיתננו על האור וירתיח, ה"ז בגדר כבוש וכל מה ששרה בציר נאסר. ב] אם לא שהה כשיעור זה, נאסר מה ששרה בציר רק כדי קליפה וכדין מליח כרותח, והיינו שהציר נחשב רותח מחמת מליחותו, והוא מרתיח את הדם שבקליפת הבשר שלא יוכל לצאת עוד לא ע"י מליחה ולא ע"י צלייה. ונמצא שבציר הנוטף מן הבשר בשעת המליחה, יש שני ענינים: א] הציר נחשב כרותח ואוסר מה שנוגע בו מיד. ב] הציר נחשב כדבר חריף ששיעור הכבישה בו אינו מעת לעת אלא בשיעור שיתננו על האור וירתיח.

ב. דעת רבינו פרץ והרמ"א שכל הבשר נאסר, והטעם משום שהמלח גורם לדם להיעקר ממקומו ולפרוש ממקום למקום בתוך הבשר, ואינו יוצא לחוץ כבשאר מליחה, משום שהכלי שאינו מנוקב והציר דוחקים אותו מלמטה וגורמים לו שלא יצא. וכתב הלבוש שמחמת דחיקה זו נתקשה הדם בתוך הבשר.

ונבאר תחילה את שיטת השו"ע:

בשו"ע מבואר דהכבישה בציר גורמת לכך שלא יהיה אפשר למלוח את הבשר וגם לא לצלותו. והקשה הש"ך [ס"ק עב] מהשו"ע [לעיל סעיף טו] דבשר שנכבש במים מעת לעת כלי מליחה אפשר להכשירו בצלייה. ותירץ הש"ך דרתיחה דמליחה שאני, דכיון שנעשה כבוש ע"י המלח תו אין יוצא אף בצלייה, משא"כ כבישה מעת לעת במים שאינה קובעת ומחברת את הדם בבשר הואיל ואין בה חריפות.⁷⁴

ועיין בבית מאיר על הש"ך [ס"ק סח] שהקשה דנמצא שיש בזה סברות מהופכות, שלענין פליטת איסור שנבלע בכלי כתבו לעיל המ"ז [ס"ק מא] והש"ך [ס"ק סח] שרק כבישה מעת לעת פולטת את הבלוע בכלי, ולא כבישה בציר בשיעור שיתננו על האור

74. כתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק עב] "ואל תתמה ע"ז שהרי יש דעות שכבוש מעל"ע אין אוסר כלל וכבוש בציר אוסר והיא שיטת רש"י וכר".

קנין הלכה

וירתיח. [להט"ז כל דבר חריף אינו פולט מכלי בשיעור שיתננו על האור וירתיח, ולהש"ך רק חריפות דמליחה אינה פולטת בשיעור זה מן הכלי].⁷⁵

השיעור שיתננו על האור וירתיח

לשון הרא"ש והטור היא שהשיעור הוא שיתן מים על האור וירתיח. והקשה רע"א שבס"י קה לא כתבו המוש"ע לשון זה, אלא רק כתבו "שיתננו על האש וירתיח". והיד יהודה [ס"ק פד] כתב דהכל שיעור אחד, דפשוט שבס"י קה לא נתכוונו לנתינה של בשר בלי מים דבזה הוי צלי ולא בישול, אלא לנתינה של הבשר בקדירה של מים, וזו גם הכוונה בס"י סט.

עיין בדרכי תשובה [ס"ק רצה] שהביא בשם שו"ת בית דוד הספרדי דמשערין זאת בכלי בינוני, ובשיעור בינוני של מים, ובאש בינונית.

ולגבי שיעור הזמן המדויק של "יתננו על האור וירתיח" הביא הדרכ"ת [ס"ק רצו] בשם הבית לחם יהודה ובשם התפארת ישראל על המשנה [פסחים פ"ב אות מד] שהוא כשיעור הילוך מיל דהיינו יח דקות. וביד יהודה [ס"ק פד] הקשה על שיטה זו והוכיח שגם בפחות משיעור זה צריך להחמיר, ובספר משמרת שלום נשאר בזה בצ"ע לדינא. ובס"י קה [סוס"ק מב] הביא הדרכ"ת אחד מהאחרונים שכתב שהשיעור הוא לכל הפחות שש דקות, אך בשם ספר ויכוח מים חיים הביא שאין אנו בקיאין בשיעור זה.

בדברי השו"ע שנאסר שיעור כדי קליפה מעל מה שנכבש בציר

כתב השו"ע דכאשר הבשר שרה בציר שיעור שיתננו על האור וירתיח נאסר כל מה שבציר ועוד כדי קליפה מעליו. ובהא דנאסר כ"ק מעל השרוי בציר מבאר הש"ך [ס"י ע ס"ק ד] שאכן הדם מפעפע כדי קליפה, ורק אינו יכול לפעפע בכל החתיכה. ובביאור הגר"א [סעיף זה] כתב דכדי קליפה היינו מקום החתך, והיינו שמן הדין א"צ כ"ק אלא שא"א לצמצם את המקום הזה ולכן אמרו להרחיק כדי קליפה. והיד יהודה [ס"י ע ס"ק ז] והחזו"א [ס"י י סוס"ק ט] הסכימו לדברי הש"ך.

איסור כדי קליפה להשו"ע בשלא שחה שיעור כבישה

כתבו הרא"ש והטור שאם לא שחה הבשר שיעור כבישה בציר הרי הוא נאסר כדי קליפה, ואף אם הבשר שמן, משום שהדם כחוש ואינו מפעפע.

וכתב החוות דעת [ס"ק כו] דהא דלא אמרינן שהשומן מפטם את הדם, הוא משום שאין דין פיטום אלא במקום שהמאכל אינו מפעפע מחמת כחישותו, אך בדם הא דאין בו פעפוע אינו רק משום כחישותו אלא משום דזה טבעו של דם שיוורד למטה ואינו מפעפע, ולכן לא שייך בזה פיטום.

כתב הש"ך [ס"י ע סוס"ק מו] לגבי בשר שהוכשר והודח ונפל לציר דנאסר כדי קליפה [דלדין שאין אנו בקיאין בין כחוש לשמן נאסר מיד כל מה שבציר, אף קודם שיעור כבישה כאילו היה הדם שמן].⁷⁶

ביאורים והערות

75. ולכאורה י"ל דשאני בשר מכלי, שבבשר יש כח לדבר החריף לקבוע את הדם בו שלא יצא אף ע"י צלייה, משא"כ כבישה מעל"ע במים שאין בה חריפות לקבוע ולחבר את הדם בבשר. משא"כ לענין כלים אין כח החריפות לגרום לכך שהכלי יפלוט מה שבתוכו, רק בשרייה ממושכת בשיעור מעל"ע.

76. והא דלא כתבו הש"ך בסעיף זה, הוא משום שלפי השו"ע לא אמרינן דאין אנו בקיאין, וממילא אין דם אוסר יותר מכ"ק. ולפי הרמ"א

קנין הלכה

עיין בהגהות רע"א שהניח בצ"ע למה לא תועיל מליחה לדם שנבלע בשיעור כ"ק מדין מליחה כרותח, דכיון שאינו כבוש א"כ מועילה מליחה, וגם אינו דם בעין שנבלע שאינו יוצא ע"י מליחה שהרי דם שבציר הוא דם פליטה והוא יוצא ע"י מליחה כל זמן שהבשר לא פלט כל דמו.⁷⁷

שיטת הרמ"א [רבינו פרץ]

הרמ"א אסר את כל החתיכה גם מה שמעל הציר, וכתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק עד] שהרמ"א אסר אף במקום הפסד מרובה וסעודת מצוה.⁷⁸

וכתב הרמ"א שמשעה שנראה מעט ציר נאסרה החתיכה כולה. וכתב הכנה"ג בשם הדמשק אליעזר הטעם משום דכאשר זב ציר ה"ז סימן שהדם החל לפרוש בתוך החתיכה ממקום למקום.

מלח בשר בכלי מנוקב וכתוך שיעור המליחה נפל לכלי שאינו מנוקב

כתב הש"ך [ס"ק עה] בשם שו"ת משאת בנימין שאם מלח בכלי מנוקב, וכתוך שיעור זמן המליחה נפל הבשר לכלי שאינו מנוקב, הרי הוא נאסר.⁷⁹

וכתב בהגהות דגול מרבבה שבאופן זה נאסר הבשר מיד שהרי כבר נעקר הדם לצאת משעת המליחה, ועכשיו שנפל הבשר לכלי

ביאורים והערות

דס"ל אין אנו בקיאין בלא"ה אין נפק"מ בזה הואיל ואסרינן את כל הבשר משום שהדם פירש ממקום למקום. ורק בסי' ע שהבשר כבר הוכשר ולא אסרינן אלא מה שבציר, אסרינן לכל הבשר.

77. תוספת עיון

עיין בפרי חדש [ס"ק סב] שכתב שאם נאסרה החתיכה ששרתה בציר כדי קליפה, ולאחר שהוציאה אין ידוע איזה חלק שרה בציר הכל אסור [פירוש קליפת כל החתיכה אסורה].

והכרתי והפלתי [ס"ק כ] כתב ע"ז דמיירי שהחלק ששרה בציר הוא רוב, דאם הוא רק מיעוט ה"ז בטל ברוב אף כשאין חד בתרי, ובעינן שיהא רוב היתר בקליפת החתיכה, אך עובי החתיכה אינו מצטרף כיון שאינו בכלל הספק. [ואזיל הכו"פ לשיטתו שכתב (לעיל ס"ק יד) דטעם דם אינו נרגש בבשר כיון שהבשר מלא חמו בשר שטעמו כטעם דם].

ועיין בהגהות הברוך טעם על הכו"פ שהקשה דנהי דבטל כדין מין במינו יבש ביבש, מ"מ כשיבשל את כל החתיכה יצטרך להוסיף עוד שישים וכדלקמן [סי' קט ס"ב]. וגם כתב דצ"ע אם מהני להרבות בקדירה עד שישים, כיון שאפשר שיהא כאן דין איסור דבוק ותיאסר תחילה החתיכה מהקליפה האסורה.

78. וכתב בהגהת שערי דורא בשם מהרא"י שגם להפוסקים הסוברים שדם שפירש ממקום למקום בתוך החתיכה אינו אסור, מ"מ חכמים קנסוהו ואסרו את הבשר משום שעבר על דבריהם שאמרו למלוח בכלי מנוקב. והובאו הדברים במנחת יעקב [כלל יב סט"ז] ובחכמת אדם [כלל לב ס"ד וסט"ז]. וכתב בכנסת הגדולה בהגב"י [אות רסג] וגם בספר שולחן גבוה שגם לספרדים הנוהגים כהשו"ע יש להחמיר בדין זה כהרמ"א.

79. והחכמת אדם [כלל לב דין יד] כתב דכיון שהאיסור של הבשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב הוא משום קנס כמש"כ מהרא"י בהגש"ד [בהערה הקודמת], א"כ אין לאסור כשנפל מעצמו אם הגביהו תיכף, אמנם רוב הפוסקים חלוקים ע"ז. ועיין ביד יהודה [פ"י הקצר אות קצו] שכתב שאין להקל כלל כהחכמ"א, וכ"כ ביד שאול [סי' ע על הש"ך ס"ק מ].

קנין הלכה

נכבש הדם בתוכו ואינו יוצא. וכן כתב הפתחי תשובה [ס"ק לו] בשם החמודי דניאל ועיי"ש שהניח בצ"ע. [ועיי"ש שהחמודי דניאל דן לאסור אף בנפל ע"ג קרקע].⁸⁰

מליחה מועטת

כתב הרמ"א דאפילו לא נמלח אלא מעט, כדרך שמלחו לצלי ה"ו אסור. מקורו של הרמ"א באו"ה ובמרדכי, ובמעטמו כתב האו"ה ב' טעמים. א] אין אנו בקיאים בין מליחה מועטת למליחה מרובה. ב] גם כמעט מלח א"א שלא יוציא מעט דם, וכ"ש שיעקור דם בתוך החתיכה ממקום למקום.⁸¹

ש"ד ס"ק ער

הש"ד הקשה [סוף דבריו] דנהי שפירש הדם ממקום למקום, מ"מ תהני מליחה או צלייה להוציאו, כדמצינו בשובר מפרקתה של בהמה [לעיל סי' סז ס"ג]. ותירץ הש"ד דהכא שפירש הדם ע"י מליחה גרע טפי, א"נ כיון שנמלח בכלי שא"מ הוי כבוש. ועיין בפמ"ג שהתקשה על התירוץ השני דהא לא מיירי בדוקא בשהה שיעור כבישה, ועוד דהא מה שמחוץ לציר אינו כבוש וכמו שכתבו בס' קה [המ"ז ס"ב והש"ד ס"ק א]. וכתב הפמ"ג דאולי רצה הש"ד לומר דהוי כבוש ושהה קצת, ויש דעות אף למעלה מציר עכ"ל.

[לכאורה כוונתו דהוי קצת כבוש, ויש גם קצת השפעה על מה שמחוץ לציר כדמצינו ברמ"א (סי' קה ס"א) די"א דגם מה שמחוץ לציר הוי כבוש, ולכן אף דלא קיי"ל הכי מ"מ לענין נידון דידן סגי בהכין].⁸³

ביאורים והערות

80. תוספת עיון

מדברי הדגול מרבכה והחמודי דניאל שמעינן דס"ל שהסיבה הגורמת לדם שפירש ממקום למקום להיות נקבע במקומו ולהיאסר, היא עצם היותו של הבשר מונח בכלי שאינו מנוקב אף בלי התכנסות ציר. אמנם היד יהודה [ס"ק פט] הביא דברי הכנפי יונה שכתב דלא יתכן שהכלי עצמו גורם לדם להתקשות, שהרי מותר למלוח ע"ג דף חלק ברהיטני, אלא חזינן שדוקא התכנסות הציר היא הדוחקת את הדם וגורמת לו להיות נקבע בתוך הבשר, ומה שאסר הרמ"א כשהתחיל הציר לזוב, הוא משום דכיון שעתיד להתכנס כאן ציר מרובה לכן אסור משום שמתחיל להיראות ציר. עוד יבואר נידון זה בע"ה [בסי' ע] בנידון כמה חתיכות שנמלחו זו ע"ג זו בכלי שאינו מנוקב, והגיע הציר לחתיכה המונחת ע"ג חתיכה אחרת ואינה נוגעת בכלי עצמו. [והפמ"ג (ש"ד ס"ק עה) דייק מהש"ד דבכה"ג נאסרת החתיכה העליונה].

81. תוספת עיון

עיין בחו"ד [ס"ק כט] שהקשה דברמ"א [סי' צא ס"ה] מבואר שבמקום הפסד מרובה אמרינן שמליחה מועטת כמליחת צלי לא חשיבא רותח, וא"כ למה לא תועיל מליחה לדם שנעקר ממקום למקום, והרי לא נקבע במקומו אלא ע"י מליחה מועטת שאינה נחשבת כרותח. ותירץ החו"ד דנהי שהבשר אינו נחשב רותח, מ"מ הדם הנפלט חשוב רותח כמבואר בש"ך [סי' צא ס"ק יא], וכוונתו דהדם הנעקר ממקום למקום חשיב רותח. והיד יהודה [ס"ק פח] נקט דדוקא דם וציר שנפלטו מן הבשר נחשבים רותחים ולא הדם שבתוך הבשר, ולכן כתב דעל כרחנו הטעם שאסר כאן הרמ"א הוא משום שאין אנו בקיאים בין כחוש לשמן, והחמירו כאן בכל גווני. והנה השו"ע אסר את הבשר השרוי בציר שיעור כבישה רק במליחה גמורה כמליחת קדירה ולא במליחה מועטת, והקשה החוות דעת [ס"ק כה] דנהי שהבשר אינו רותח במליחה מועטת, מ"מ הדם והציר הנפלים הם רותחים כמבואר ברמ"א [סי' צא ס"ה], וא"כ למה לא יאסר הבשר גם במליחה מועטת מהדם והציר הרותחים שנכבש בהם. וכתב היד יהודה [ס"ק פג] דסברא זו שכתב הרמ"א שאף במליחת צלי אמרינן שהדם והציר נחשבים רותחים אינה מוסכמת על כל הפוסקים, ויש פוסקים החלוקים עליהן ונקטו דגם השו"ע סובר כן דבמליחה מועטת גם הדם והציר הזבים מהבשר אינם רותחים.

82. והחוות דעת [ס"ק כח] כתב דמש"כ הש"ך דהוי כבוש קאי לשיטת השו"ע דאיירי בכבוש.

83. ועיין ביד יהודה [פירוש הקצר ס"ק קצו] דפשיטא דאין להקל בכישול אלא אם חתך והסיר מהחתיכה את הבשר שהיה בתוך הציר,

קנין הלכה

נתערבה החתיכה בחתיכות אחרות - ש"ך ס"ק עו

הט"ז [ס"ק מד] והש"ך [ס"ק עו] הביאו את דברי הרש"ל שכתב דלענין מה שמחוץ לציר, יש להקל אם נתערב חד בתרי אף באופן דחשיב ביטול רק מן התורה ולא מדרבנן.

והנה הש"ך העתיק מהמהרש"ל דנתערבו חד בתרי אפילו בבישול, והיינו שנתבשלו יחד, ותמה רע"א ע"ז דא"כ הו"ל תערובת האסורה מן התורה, שהדם נחשב כמין אחר לגבי הבשר ונמצא נותן טעם. אמנם לפנינו ליתא תיבות אלו במהרש"ל ואיירי רק בתערובת יבש ביבש [שאיסורה רק מדרבנן גזירה שמא יבשל], וכן העתיק הט"ז, ולפי"ז מיושבת קושית רע"א.

ובפמ"ג [ש"ד ס"ק עו] משמע שהדם עם הבשר חשוב מין במינו [עיי"ש שהוקשה לו דהרוטב הוי מין בשאינו מינו]. ועיין לעיל [סעיף יד] שהבאנו כך מכמה אחרונים דהמוהל הנשאר בבשר [חמו בשר] שוה בטעמו לדם, ולכן אין הדם נותן טעם בחתיכה. ובגוף דינו של המהרש"ל כתב הש"ך בתחילה דצ"ע לדינא, ושוב כתב דאולי יש לסמוך עליו כיון שבלא"ה דם שמלחו ובישלו אינו אסור אלא מדרבנן. גם הט"ז [ס"ק מד] נקט כהרש"ל, וכן כתבו החוות דעת [חידושים ס"ק סו] והחכמת אדם [כלל לב סט"ו].

ומה שסיים הש"ך דמשמע דמיירי אף במליחה גמורה וכו', עיין בחוות דעת ובאמרי בינה שמחקו תיבת ומיהו, והיינו שגם בזה היקל הש"ך כהמהרש"ל.

שאלות לחזרה

על החומר הנלמד בחודש אדר א' תשפ"ב

יו"ד הלכות מליחה סימן סט סעי' י-יח

מיוסדות על טור וב"י, שו"ע ט"ז וש"ך, נקוה"כ רעק"א ופתחי תשובה

סעיף י

- א. גוי משמש בבית ישראל ונתן הבשר בקדירה ולא ידוע אם הדיחווה או לא ; לשיטת הסמ"ק ;
- 1) האם נאמן הגוי במסיח לפי תומו ואומר שהדיחו?
2) מאי טעמא, הא אין הגוי נאמן במסל"ת אלא לעדות אשה? [2]
3) והאם נאמן גם כשאינו יודע בטיב יהודים?
4) והאם נאמן כשיודע בטיב יהודים ומסל"ת?
5) מה הדין אם איכא שם נער ישראל, כשיודע בטיב יהודים או אינו יודע?
6) והאם הא דכתב באיכא שם נער ישראל מיירי במסל"ת או בלא הסיח לפי תומו? לשיטת הסמ"ג ;
- ב. 1) מה הדין כשיש שם ישראל נכנס ויוצא, במסל"ת או אינו מסל"ת, ומה הטעם?
2) כשאין שם ישראל נכנס ויוצא, האם נאמן במסל"ת, ומה הטעם?
- ג. 1) לשיטת הריב"א, האם הגוי נאמן בכל האופנים הנ"ל, ומה הטעם?
2) מהו נקודת המחלוקת בין הסמ"ג לריב"א, אם סמכינן עליו דמירתת או לא?
- ד. 1) איך פסק הטור לגבי נאמנות הגוי במסל"ת, כהסמ"ק או כהסמ"ג?
2) איך פסק הטור לגבי נאמנות הגוי בישראל יוצא ונכנס, כהסמ"ק וסמ"ג או כריב"א?
- ה. 1) מהי דעת המחבר לגבי נאמנות הגוי במסל"ת, האם נאמן או לא?
2) האם נאמן הגוי במסל"ת באיסור דרבנן, להמחבר ולהרמ"א?
3) מאי טעמא הוי כאן איסור דרבנן?
- ו. 1) היכי תימצא דיודע בטיב יהודים ויש שם ישראל נכנס ויוצא ואפ"ה אסור?
2) ובאופן זה, האם יהא נאמן במסיח לפי תומו?
- ז. אשה שבישלה בשר ושכחה אם מלחה אותו תחילה או לא ;
1) מכח אלו ג' היתרים פסק הט"ז להיתר?
2) ומה השיב הנקודות הכסף על ג' היתרים אלו?

סעיף יא

- ח. 1) בשר שנתבשל בלא מליחה, כמה צריך שיהא בקדירה כדי שיהיה מותר לאכול התבשיל, ומה הטעם?
2) ומה הדין אם לא נתבשל לגמרי רק ששמוה בקדירה שמקצתה חם והיד סולדת בה?
3) ומה הדין אם שמוה במים רותחים?
4) ומה הדין בשומן שלא נמלח ונתבשל, האם בעינן ששים נגד כל השומן?
- ט. 1) כשיש ששים בקדירה נגד כל הבשר, האם הבשר עצמו ג"כ מותר, ומה הטעם?
2) לדעת האוסר, מאי שנא מדם בעלמא שנפל על חתיכה שבקדירה שמקצתה תוך הרוטב, שמותר אפי" מה שחוץ לרוטב?
3) איך כתב הרמ"א לנהוג, ובאלו אופנים יש לסמוך על המקילין?
- י. בשר שנמלח בלא הדחה ראשונה ונתבשל, ויש ששים בקדירה, האם אפשר להתיר בהפסד מרובה, ומה הטעם?
- יא. תרנגולת שלימה שנתבשלה בלא מליחה, האם אפשר להתיר כשיש ששים או לא, מטעם הכבד ובני מעיים או אפי" מטעם שהיא חלולה, ומה הטעם?
- יב. חתיכת בשר שנמלחה ולא שהה בו כראוי למליחה, או ששהה ג' ימים בלא מליחה ואח"כ נמלח ;
1) מה דינם?
2) ואם נתבשל ויש ששים, מה דין החתיכה?
3) ומה הדין בהפסד מרובה?
4) ומה הדין כשהבשר ששהה ג' ימים בלא מליחה נמלחה בטעות עם חתיכות אחרות ונתבשלו כולם יחד, ובעת האוכל נזכרו מזה?

סעיף יב

- יג. בשר ששהה שלשה ימים בלא מליחה ;
(1) האם מותר לבשלו, ומה הטעם?
(2) והאם מהני ליתנו במים פושרים כדי שיתעורר דמו?
(3) והאם מותר לצלותו?
(4) האם לצלי בעי מליחה?
- יד. (1) אחר הצליה האם מותר לבשלו לכתחילה, ומה הטעם?
(2) ומה הדין בדיעבד אם בישלו, ומה הטעם?
(3) ומאי שנא מכבד כשאין לה היתר אלא ע"י צליה דמותר לכתחילה לבשלה אחר הצליה?
(4) ומה הדין להשליכו אחר הצליה למים רותחים?
- טו. (1) בשר ששהה שלשה ימים בלא מליחה ואח"כ מלחו אותו בכלי מנוקב כשיעור מליחה, והדיח והזרו ומלחו והניחוהו בכלי שאינו מנוקב, ולא שהה בו שיעור כבישה ומצאו בו ציר, מה הדין והטעם?
(2) ומה הדין אם מלחוהו מתחילה בכלי שאינו מנוקב?
(3) ומה הדין אם מלח אותו בשר שלא נמלח ג' ימים עם שאר בשר שנמלח להוציא דמו, האם אמרינן שהוא בולע מהדם שיוצא מהבשר האחר או לא?
- טז. בשר ששהה שלשה ימים בלא מליחה ומלחוהו כשיעור מליחה והדיחוהו וצלאוהו, האם מותר לבשלו?

סעיף יג

- יז. (1) האם מותר לכתחילה לשרות הבשר במים תוך שלשה ימים כדי שיוכל להשהותו עוד כמה ימים לפני המליחה, באופן הרגיל, בשעת הדחק או בהפסד מרובה?
(2) ומה הדין אם שרו אותו במים תוך השלשה ימים קצת שעה או רק מעט, האם יכול לשהותו עוד זמן וכמה?
- יח. (1) אווזים שלימים שהודחו תוך שלשה ימים בעודן שלימים עם העור, האם הדחת העור מועלת לבשר?
(2) האם צריך להסיר נוצות העופות קודם שרייתן?
(3) אם הבשר מלא קרח, האם מועיל לשרותו תוך שלשה ימים?
- יט. אם חל יום השלישי בשבת או ביום טוב, האם מותר להדיח בשר עוף, בשר בהמה, אווזות פטומות, בעצמו או על ידי גוי?

סעיף יד

- כ. בשר ששהה שלשה ימים בלא מליחה, ונתערבה אותה חתיכה בחתיכות אחרות שעדיין לא שהו שלשה ימים, בטלה ברוב ומותר לבשל כולן.
(1) מאי טעמא לא הוי דבר שיש לו מתירין, בצלי?
(2) אמאי סגי ברוב, הא הדם יתן טעם כשיבשלים?
(3) הא דמותר לבשל כולן, דוקא כל אחד בפני עצמו או אפי' כולן בקדירה אחת, והאם צריך להשליך אחד לים או ליתן לגוי?
(4) מה הדין אם החתיכה ששהה שלשה ימים בלא מליחה הוא חתיכה הראויה להתכבד, ומה הטעם?
- כא. מה הדין בחתיכה ששהה שלשה ימים בלא מליחה שנתערבה בשתי חתיכות שנמלחו, האם מותרים כולם ללא מליחה?

סעיף טו

- כב. כתב המחבר: בשר המלוכלך בדמים שנשרה במים מעת לעת וכו'.
(1) האם האיסור הוא דוקא בבשר המלוכלך בדמים משום דם בעין שאינו יוצא לא ע"י מליחה ולא ע"י צליה, או דהאיסור הוא אפי' אינו מלוכלך בדמים משום החתיכה עצמה שנכבש דהוי כמבושל?
(2) ומה דינו לאכלו מבושל או צלי, כשיש במים ששים כנגדו או שאין ששים?
(3) ומאי שנא ממה שפסק הרמ"א בסי"א לגבי נתבשל דהחתיכה אסורה?
- כג. (1) אם החליפו המים בתוך כ"ד שעות, האם מיקרי כבוש ששהה מעת לעת?
(2) ומה הדין אם לא החליפו המים רק נענעו הכלי עם המים?
(3) ומה הדין אם נפל בשר שלא נמלח לנהר באופן שלא נתעלם מן העין ושהה שם מעת לעת האם מיקרי כבוש, כיון שהמים בנהר הולכים וקמא קמא אזדי לה?

סעיף טז

- כד. 1) אין מולחין אלא בכלי מנוקב או על גבי קשין וקסמין או במקום מדרון. מה הטעם?
 - 2) האם מולחין על דף, ומה הטעם?
 - 3) האם מולחין על גבי קרקע, ומה הטעם?
 - 4) האם צריך בתוך כלי מנוקב קשין או קסמין, לכתחילה ובדיעבד, ומה הטעם?
- כה. אם מלח בכלי שאינו מנוקב;
- 1) האם מותר להשתמש בו בדבר רותח, ומה הטעם?
 - 2) ומה הדין אם נשתמש בו בדבר רותח, יבש או לח, כשהקערה חם או צונן?
 - 3) האם מותר להשתמש בו בצונן בלא הדחה או בהדחה, לכתחילה ובדיעבד, ומה הטעם?
 - 4) ומה הדין אם נשתמש בו בצונן בלא הדחה?
 - 5) והאם יש נפק"מ בין כלי חרס לשאר כלים?
- כו. האם מותר לחזור ולמלוח בה בשר, אחר שנקבוה או אפי' בלא נקיבה, ומה הטעם?

סעיף יז

- כז. אם הכלי שמלח בו היא מנוקב;
- 1) האם מותר לאכול בו רותח לכתחילה, בכלי חרס ובשאר כלים, ומה הטעם?
 - 2) ומה הדין בדיעבד - בכלי של עץ, בכלי חרס ובשאר כלים?
 - 3) ומה הדין לאכול בו צונן, האם מותר, והאם צריך הדחה או קינוח?

סעיף יח

- כח. בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב;
- 1) פרט דעות הראשונים, כמה זמן צריך שישהה בכלי כדי שיאסר, וסברותיהם?
 - 2) כאיזה דעה פסק המחבר בשו"ע?
 - 3) מה הדין אם שהה בפחות משיעור זה, ומאי שנא מסעיף טו דבעינן מעת לעת?
- כט. כששהה שיעור שנאסר;
- 1) מה דין הבשר שממנו בציר?
 - 2) מה דין חלק החתיכה שמחוץ לציר?
 - 3) ומאי שנא מחתיכה שנפלה לתוך הציר?
 - 4) ומה הדין בחתיכה שנפלה לתוך הציר בכלי שאינו מנוקב?
 - 5) ומה הדין כשיש בה שומן, האם אמרינן שעיי"ז מפעפע בכולה, ומה הטעם?
 - 6) חתיכה זו שנתערב באחרות, מה דינה?
- ל. מה דין שאר החתיכות שאינם נוגעות בציר אלא מונחות על החתיכה הנוגעת בציר, ומה הטעם?